

STENOGRAFSKE BELEŠKE

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 3

BEOGRAD 1934 GODINE

KNJIGA 3

XLIV REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 2 JULA 1934 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO:

Pretsednik

Dr. KOSTA KUMANUDI

Sekretar

GAVRO MILOŠEVIĆ

Prisutni g. g. Ministri: Pretsednik Ministarskog saveta Nikola T. Uzunović, Ministar pravde Božidar Maksimović, Ministar trgovine i industrije Juraj Demetrović, Ministar inostranih poslova Bogoljub Jevtić, Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja dr. Fran Novak, Ministar šuma i rudnika dr. Milan Ulmanski.

POČETAK U 10.30 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika XLIII redovnog sastanka;

2 — Saopštenje o podnošenju zakonskih predloga: O dopunskom sporazumu uz predlog V. Ugovora o trgovini i plovidbi z ključenog u Beogradu 22 juna 1925 godine između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Albanije; o pograničnom prometu u pogledu skadarskog tržišta, zaključenom i potpisanom u Beogradu 5 maja 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Albanije; o Ugovoru o trgovini i plovidbi, sa priložima koji čine sastavni deo, z ključen i potpisan u Beogradu 24 maja 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Bugarske; o konsularnom ugovoru sa zaključnim protokolom, zaključenom i potpisanom u Beogradu 1 maja 1934 između Kraljevine Jugoslavije i Republike Nemačke;

3 — Saopštenje izveštaja Finansijskog odbora o predlogu zakona o državnom pravobranioštvu,

4 — Saopštenje izveštaja Ministra finansija o dostavljanju na odobrenje rešenja Ministarskog saveta donetog na sednici od 18 juna 1934 o dodavanju primedbe posle tarifnog broja 33 Uvodne carinske tarife uz predlog zakona o opštoj carinskoj tarifi;

5 — Saopštenje interpelacija narodnih poslanika: Dr. Milana Metikoša na Ministra finansija o neisplaćivanju penzija starcima penzionerima ni do konca meseca u Zagrebu; Nikole Preke na Ministra unutrašnjih poslova o protuzakonitom delo-

vanju sreskog načelnika u Tomislav Gradu dr. Klementa Rokova i odbijanje prvenstva; dr. Nikole Kešeljevića na Ministra trgovine i industrije o prodaji nepokretnih imanja od strane Hipotekarne banke od njenih dužnika i usvajanje prvenstva; Svetislava Hoderić na Ministra unutrašnjih poslova o falsifikovanom izboru u Kamničkoj Bistrici Sreza kamničkog; dr. Ivana Lončarevića na Ministra saobraćaja o zloupotrebama Dušana Milosavljevića, direktora Savske direkcije pošta u Zagrebu; dr. Ivana Lončarevića na Ministra unutrašnjih poslova o depolitizaciji šefa policije u Bjelovaru i odbijanje prvenstva; dr. Ivana Lončarevića na Ministra unutrašnjih poslova o žandarmerijskim ekscesima na proštenju u selu Cigleni, srez Bjelovar i odbijanje prvenstva;

6 — Saopštenje izveštaja Ministara o odgovorima na poslaničke interpelacije;

7 — Saopštenje izveštaja o zahtevu Ministra pravde za produženje krivičnog postupka protiv narodnih poslanika.

Govornici: Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić (tri puta), Ministar trgovine i industrije Juraj Demetrović.

Dnevni red: Pretres i usvajanje u načelu, pojednostima i konačno izveštaja Odbora za proučavanje zakonskog predloga o ugovoru o prijateljstvu između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske.

Govornici: Izvestilac Stevan Ćirić (dva puta), Ministar inostranih poslova Bogoljub Jevtić, Mita Dimitrijević, dr. Bogumil Vošnjak.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Otvaram XLIV redovni sastanak Narodne skupštine. Izvolite čuti zapisnik prethodnog sastanka.

Sekretar Gavro Milošević pročita zapisnik XLIII redovnog sastanka.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima li ko kakvu primedbu na pročitani zapisnik? (Nema). Objavljujem da je pročitani zapisnik primljen.

Izvolite čuti podnete zakonske predloge.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. g. Ministar trgovine i industrije i Ministar inostranih poslova podnose Skupštini na rešenje predlog zakona o dopunskom sporazumu uz prilog B Ugovora o trgovini i plovidbi, zaključenom u Beogradu 22 juna 1926 godine između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Albanije, o pograničnom prometu u pogledu skadarskog tržišta, zaključenom i potpisanom u Beogradu 5 maja 1934 god. između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Albanije. (Vidi prilog).

G. g. Ministar trgovine i industrije i Ministar inostranih poslova podnose Narodnoj skupštini na rešenje predlog zakona o Ugovoru o trgovini i plovidbi, sa priložima koji čine sastavni deo, zaključen i potpisan u Beogradu 24 maja 1934 god. između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Bugarske. (Vidi prilog).

G. Ministar inostranih poslova podnosi Skupštini na rešenje predlog zakona o konsularnom ugovoru sa zaključnim protokolom, zaključenom i potpisanom u Beogradu 1 maja 1934 god. između Kraljevine Jugoslavije i Republike Nemačke. (Vidi prilog).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ovi će se zakonski predlozi uputiti Odboru koji je već izabran za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i konvencijama.

Izvolite čuti odborske izveštaje.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): Finansijski odbor podnosi Skupštini na rešenje svoj izveštaj o predlogu zakona o državnom pravobranioštvu. (Vidi prilog).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ovaj će se izveštaj štampati i razdati g. g. narodnim poslanicima i staviti na dnevni red kad to Skupština odluči.

Izvolite čuti rešenja Ministarskog saveta.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. Ministar finansija, na osnovu čl. 15 predloga zakona o opštoj carinskoj tarifi, dostavlja Skupštini na odobrenje rešenje Ministarskog saveta doneto na sednici od 18 juna 1934 godine o dodavanju primedbe posle tarifnog broja 33 Uvozne carinske tarife uz predlog zakona o opštoj carinskoj tarifi.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ovo će se rešenje Ministarskog saveta uputiti Finansijskom odboru na dalji rad.

Izvolite čuti interpelacije.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. dr. Milan Metikoš, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra finansija o neisplaćivanju penzija starijima penzionerima ni do konca meseca u Zagrebu, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: G. Ministar finansija nije prisutan. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. Nikola Preka, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o protuzakonitom delovanju sreskog načelnika u Tomislav-Gradu, dr. Klé-

menta Rokova, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč gospodin Ministar unutrašnjih poslova da se izjasni o zahtevu prvenstva.

Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić: Pošto predmet ove interpelacije nije od tako velike važnosti da bi se o njemu moralo hitno raspravljati, to za ovu interpelaciju ne mogu primiti prvenstvo.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Gospodin Ministar nije primio traženo prvenstvo. Prima li Narodna skupština zahtev za prvenstvo po ovoj interpelaciji? (Ne prima). Skupština nije primila prvenstvo za ovu interpelaciju.

Izvolite čuti dalje.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. dr. Nikola Kešeljević, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra trgovine i industrije o prodaji nepokretnih imanja svojih dužnika od strane Hipotekarne banke i previsokoj kamatnoj stopi, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč g. Ministar trgovine da se izjasni o zahtevu prvenstva.

Ministar trgovine i industrije Juraj Demetrović: Primam traženo prvenstvo.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: G. Ministar je primio traženo prvenstvo. Prima li Narodna skupština prvenstvo za ovu interpelaciju? (Prima). Objavljujem da je traženo prvenstvo primljeno.

Izvolite čuti dalje.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. Svetislav Hodera, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o falsifikovanom izboru u Kamničkoj Bistrici, Sreza kamničkog. (Vidi prilog);

G. g. dr. Ivan Lončarević i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra saobraćaja o zloupotrebama Dušana Milosavljevića, direktora Savske direkcije pošta u Zagrebu. (Vidi prilog);

G. dr. Ivan Lončarević, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o depolitizaciji šefa policije u Bjelovaru i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč g. Ministar unutrašnjih poslova da se izjasni o traženom prvenstvu.

Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić: Pošto ovaj predmet nije hitne prirode, traženo prvenstvo ne mogu primiti.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: G. Ministar nije primio prvenstvo. Prima li Narodna skupština prvenstvo po ovoj interpelaciji? (Ne prima). Prvenstvo nije primljeno.

Izvolite čuti dalje.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. dr. Ivan Lončarević, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o žandarmerijskim ekscesima na proštenju u selu Cigleni, srez Bjelovar, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč g. Ministar unutrašnjih poslova da se izjasni o traženom prvenstvu.

Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić: Traženo prvenstvo po ovoj interpelaciji ne mogu primiti.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: G. Ministar nije primio traženo prvenstvo. Prima li Narodna skup-

ština prvenstvo za ovu interpelaciju? (Ne prima). Prvenstvo nije primljeno.

Izvolite čuti izveštaje g.g. Ministara.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. Ministar građevina izveštava da će odgovoriti, kad bude stavljena na dnevni red, na interpelaciju narodnog poslanika g. Vladimira St. Krstića o odronjavanju desne obale reke Morave kod sela Krušara, Srez ravniki;

G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja izveštava da će odgovoriti kada prikupi potrebne podatke na interpelacije narodnih poslanika: g. Milana Božića o eksploataciji radništva od strane Jugoslavenske destilacije drva d. d. u Tesliću; Stjepana Bačića o položaju privatnih nameštenika u industrijskim preduzećima u Varaždinu;

G. Ministar šuma i rudnika izveštava da će odgovoriti kada prikupi potrebne podatke na interpelaciju narodnog poslanika g. Milana Božića o neispravnom radu direktora Ajzenstetera;

G. Ministar unutrašnjih poslova izveštava da će odgovoriti kada prikupi potrebne podatke na interpelaciju narodnog poslanika g. dr. Stjepana Bačića o radu sreskog načelnika i žandarmerije u Srezu donjo-stubičkom.

Prešednik dr. Kosta Kumanudi: Ovi izveštaji primaju se na znanje.

Izvolite čuti traženja o izdavanju sudu g. g. narodnih poslanika.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. Ministar pravde traži ovlašćenje za produženje krivičnog postupka protiv narodnih poslanika: g.g. dr. Ante Kuntarića zbog krivičnog dela protiv javnog saobraćaja; dr. Milana Grbe zbog dela iz § 301 Od. III Kaznenog zakonika; g. Branka Čorbića za delo iz § 297 Od. II Kaznenog zakonika, i Vladimira Đorđevića za delo iz paragrafa 369 Kaznenog zakonika.

Prešednik dr. Kosta Kumanudi: Ovi zahtevi g. Ministra pravde uputiće se Imunitetnom odboru.

Prelazimo na dnevni red. Prva tačka dnevnog reda je izveštaj Odbora za proučavanje zakonskog predloga o ugovoru o prijateljstvu između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske.

Ima reč izvestilac g. Ćirić da pročita odborski izveštaj.

Izvestilac Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, kao izvestilac Odbora za proučavanje ovoga zakonskog predloga imam čast da pročitam ovaj izveštaj:

NARODNOJ SKUPŠTINI

Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima primio je na proučavanje predlog zakona o ugovoru o prijateljstvu, o nenapadanju, o sudskom raspravljanju, o arbitraži i o koncilijaciji, zaključenom i potpisanom u Beogradu 27 novembra 1933 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske, usvojivši tekstuelno zakonski predlog u načelu i pojednostima; te mu je čast predložiti Narodnoj skupštini da ovaj zakonski predlog izvoli usvojiti.

Za izvešćaća Odbor je odredio G. Stevana Ćirića, potprešednika Odbora.

14 juna 1934 godine

Beograd.

Sekretar,
St. Ćirić, s. r.

Prešednik,
B. Kujundžić, s. r.

Članovi:

Dr. Vjekoslav Miletić, s. r., dr. Miloslav Stojadinović, s. r., dr. Ljudevit Pivko, s. r., Milutin Jelić, s. r. dr. Nikola Nikić, s. r.

Prešednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč Ministar inostranih poslova g. Bogoljub Jevtić. (Pljeskanje).

Ministar inostranih poslova Bogoljub Jevtić: Gospodo narodni poslanici, Kraljevska vlada ima čast da vam podnese na odobrenje ovaj projekat zakona o ugovoru o prijateljstvu, arbitraži i nenapadanju između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske.

Ugovor sam po sebi nije ni malo izuzetan. On ulazi u onaj niz ugovora o prijateljstvu, arbitraži i o sudskom raspravljanju, koje je Kraljevina Jugoslavija već zaključila sa nizom prijateljskih država. Da pomenim samo dr. ave Male antante, Francusku, Poljsku, Sjedinjene američke države, Belgiju i Grčku.

On je izraz one politike međunarodne saradnje koja je u skladu sa odlukama Društva naroda i u vezi naše deklaracije od 1928 godine o pristupanju fakultativnoj odredbi o obaveznom sudskom raspravljanju pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu.

Ima jedna novina u njemu, koju ćete naći u čl. 1, gde se izričito veli da visoke strane ugovornice primaju obavezu da neće pribegavati ratu kao sredstvu svoje narodne politike, kao i obavezu da će osuditi svaki napad i učešće u nia kakvom napadu pokušanom od trećih, ili svaki agresivni sporazum upravljen protiv jedne ili druge od obeju zemalja.

Ova je odredba u potpunom skladu, ako se sećate, sa apelom, prošle godine, prešednika Sjedinjenih američkih država g. Rusvelta, koji je uputio šefovima pojedinih država; ona je isto tako i izraz politike koju Kraljevina Jugoslavija dosledno od svoja poštanka vodi u celoj svojoj akciji međunarodne saradnje, u svojoj politici odnosa sa pojedinim državama.

Naročito je to izrazitije formulisano u jednom sporazumu, koji je prošle godine jula meseca potpisan u Londonu, to je Konvencija o definiciji napada, vama svima poznata i jako istaknuta kao jedan krupan čin međunarodne saradnje i miroljubive politike svih potpisnica ovoga akta.

Sa zadovoljstvom ističem da je potpisnik na tome aktu i Republika Turska. U nizu prijateljskih dodira na međunarodnim sastancima, u razvoju politike međubalkanskih odnosa, uvek su naši susreti sa predstavnicima Turske Republike bili srdačni, bili jednostupni u saradnji na politici mira, na politici međusobnog sporazuma na Balkanu. (Burno pljeskanje). Odatle išlo se i dalje, i naša saradnja po svima pitanjima međunarodne politike bila je topla, iskrena i ona je dala jednu osnovu za budući razvoj naših najsrdačnijih odnosa, naše intimne saradnje po svima pitanjima koja interesuju obe države.

Gospodo, nemam potrebe da govorim o samom ugovoru o prijateljstvu, o arbitraži, on je poznat svima vama, poznat je po tome što je on, velim, isti takav kakav smo već imali sa pojedinim prijateljskim državama, a koji su već kroz Narodnu skupštinu sprovedeni. Njegov je značaj veći od ostalih u tome samo što je on politička oznaka naših srdačnih odnosa, našeg u istini prijateljstva sa Republikom Turskom.

Istorija naših odnosa posle rata ne beleži mnoge datume; ona ne označuje neke krupne momente, ali izvesno da predstavlja jedan niz uslova, jedan niz

spontanog razvoja prijateljstva i osećanja zajednice u interesima da mi, tako reći, ne moramo i ne treba mnogo da insistiramo na pojedinim aktima koji postoje između nas i Turske Republike jer, velim, oni nisu ni mnogobrojni ni osobito značajni.

U teškim vremenima posle rata kroz koje je turski narod prolazio, ja to želim da istaknem, Kraljevina Jugoslavija je pratila onu upornu, onu veoma značajnu borbu koju je turski narod, cela turska nacija, vodila za svoju samostalnost, za svoje održanje, za pun uspeh u stvaranju svoje nacionalne države. Kraljevina Jugoslavija i naš narod pratili su to sa osobitom pažnjom, sa jednim visokim priznanjem, i, nesumnjivo, sa iskrenim poštovanjem za sve napore nacionalne Turske da se manifestuje kao samostalna i nacionalna država i na Balkanu i, naročito značajno, kao veza između Evrope i Azije koja je nesumnjivo po geografskom položaju i strategijskom značaju od krupne važnosti po dalji razvoj i dalju bezbednost celog Balkanskog poluostrva. Mi danas možemo sa zadovoljstvom da konstatujemo da je turska nacija u svojim najtežim momentima borbe za održanje, za svoj nacionalni život, našla dostojnog junaka svoje istorije Gazi-Mustafa Kemala. (Burno pljeskanje i povici: Živeo!), koji je imao muške hrabrosti da u onim najtežim vremenima po tursku naciju pregnu na jedno veliko delo, koji je imao, van toga, i mnogo veštine i puno mudrosti da jedno veliko delo dovede do srećnog rezultata.

Turska, savremena nacionalna i u svojim sadašnjim granicama moderno organizovana, lišena svih onih tereta prošlosti, svih onih uslova i nezgoda koji su po istorijskoj nužnosti doveli do pada Osmanskog carstva, ova nacionalna Turska Republika veoma je važan i veoma koristan činilac međunarodne saradnje i naročito jedan od glavnih oslonaca međunarodne politike sporazuma i bezbednosti. (Odobranje i povici: Tako je!)

Srdačnost odnosa osobito, i to treba istaći, između Jugoslavije i Turske, datira naročito od istorijskog trenutka susreta i posete Nj. Vel. Kralja Aleksandra Istanbulu. (Burno odobranje i povici: Živeo Kralji!), i Njegovog sastanka i Njegovih razgovora sa Predsednikom Turske Republike Gazi Mustafa Kemal-pašom. (Burno pljeskanje i uzvici: Živeo!)

Mogu reći, da je to jedan od najkrupnijih momenata u balkanskoj politici i sigurno istorijski vrlo važan, neobično istaknut, kao što je i u međunarodnoj politici jako zapažen, koji je dao balkanskoj politici onaj prestiž, dao onu važnost, koju ona nesumnjivo i zaslužuje i po čijoj će trajnosti međunarodni život svakako da zabeleži krupne i blagotvorne rezultate.

Posle toga sastanka mi smo, gospodo, imali niz susreta od kojih je jedan i dolazak u Beograd veoma uvaženog šefa spoljne politike Turske Republike Ruždi-Beja, kojom je prilikom ovaj ugovor i potpisan. Odmah za ovim akcijom na balkanskom sporazumu, rad na definitivnom sporazumevanju i preciziranju balkanskog sporazuma je ubrzan, tako da je Pakt balkanskog sporazuma bio dva meseca iza toga potpisan u Atini, zasnivajući se na regulisanju i na punom međusobnom sporazumu postignutom između potpisnika Balkanskoga pakta. Mi, ceo jugoslovenski narod, u doslednom stremljenju ka sporazumu balkanskih naroda, u onom osećanju zajednice i neophodnoj solidarnosti balkanskih naroda, da bi se održala ne samo nezavisnost nego i spokojstvo i

omogućio napredak svih nas na Balkanu, mi imamo naročitih razloga i dužnosti da u ovoj politici, u daljem izgrađivanju odnosa i saradnje sa Turskom Republikom, tražimo one potrebne elemente za budućnost bez kojih se uspešna politika balkanskog sporazuma i uspešna politika saradnje na organizaciji mira ne može voditi. (Pljeskanje i uzvici: Tako je!).

Naročiti značaj na Balkanu savremene nacionalne Turske ne sme da se gubi iz vida, njega treba uvek isticati sa iskrenim prijateljstvom i srdačnošću koju zaslužuje i onako kao što je pravilno ocenjen i shvaćen značaj Kraljevine Jugoslavije, što sam imao čast i sreću u Turskoj, u Ankari, prilikom moje proletnje posete da utvrdim i osetim.

Dužnost nam je istaći, i to činimo sa zadovoljstvom, da je ta savremena, nacionalna Turska, koja je u prijateljskim odnosima sa svim velikim silama, koja je u vrlo dobrim odnosima sa svim svojim susjedima, koja je oslobođena svih tereta prošlosti, mudra i umerena, važan činilac mira i da mi sprovođeci našu politiku iskrene saradnje, našu politiku trajnoga mira i održanja današnjega stanja i na Balkanu i u Evropi, želimo da izgradimo tu saradnju i da je ograničujemo što bolje i da uz nju pridružimo, kao što smo združeni mi u Balkanskom sporazumu, i druge sile i da dovedemo u sklad tu politiku sa odnosima našim prema ostalim velikim silama, koje imaju posredne i neposredne interese na Balkanu.

Kraljevska vlada upućujući ovaj projekat zakona na odobrenje želi da u našoj jednodušnosti, i u vašoj punoj saglasnosti sa ovim ugovorom, označi i važnost tih odnosa i istakne i značaj svoga dubokog prijateljstva sa savremenom nacionalnom Turskom Republikom. (Burno odobranje, pljeskanje i povici: Živeo!)

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč g. Mita Dimitrijević.

Mita Dimitrijević: Gospodo narodni poslanici, naša spoljna politika za ove dve godine u punoj aktivnosti svojoj zabeležila je pozitivne rezultate, i svi ti rezultati idu ka jednom jedinom cilju, ka obezbeđenju i čuvanju mira. Svi pozitivni rezultati postignuti u ovom duhu nisu, gospodo, etapni. Oni stavljaju već u izgled jednu celinu, koja je u isto vreme celina i logička i politička na delu čuvanja mira. Naša je politika vrlo jasna i određena i za to je i uspešna; naša politika je jasna i određena, jer odgovara interesima čovečanstva i mira, i zbog toga naša spoljna politika ne daje etapne uspehe, nego se razvija na grandioznoj liniji, na frontu čuvanja mira sa severa na jug. To je istočni front čuvanja mira, koji ide preko Balkana i dalje u Tursku.

Gospodo, ovaj ugovor zaključen je između Turske Republike i Jugoslavije prošle 1933 godine na dan 7 novembra. Ja moram na ovom mestu da se osvrnem malo sa jednom izvesnom kritikom ne na sam ugovor i važnost njegovu, nego i na jedan sterilni period, koji je u našoj zemlji u spoljnoj politici vladao tako dugo, a taj sterilni period tako dugo u našoj spoljnoj politici, imao je, gospodo, i svoja razečarenja i izvesne negativne rezultate.

Na ovom mestu da kažem da je Jugoslavija, na duže vreme ostala izvan bližih i određenih ugovora sa Turskom. Između nas i Turske Republike postojalo je samo ugovorno stanje koje je proizilazilo iz opšteg ugovora o miru. Međutim, za dugi niz godina, počev od 1922 godine, Turska zaključuje ugovore o prijateljstvu sa mnogim državama, koje i geografski

stoje mnogo dalje od nas i koje, po odnosima naše potrebne međusobne solidarnosti nisu tako bliske Turskoj, kao što je slučaj sa našom zemljom. Naravno, čito je ovo interesantno kada se ima na umu da između nas i Turske nema niti je bilo nekakvog spornog pitanja, dok su druge države, sa spornim pitanjima, uspevale da zaključe izvesne ugovore o prijateljstvu i o nenapadanju. Mi, pod pritiskom jedne zablude u tom sterilnom periodu naše spoljne politike, nismo došli do toga da zaključimo u svoje vreme ugovor o prijateljstvu sa Turskom.

Druge države međutim zaključivale su te ugovore sa Turskom. Tako na primer poljski ugovor sa Turskom zaključen je 23 jula 1923 godine. Albanija iste godine zaključuje ugovor sa Turskom, zatim Mađarska, a 1924 godine Austrija. Iste godine, 1924, zaključuju ugovore sa Turskom o prijateljstvu severne, daleke države, kao što su: Švedska, Holandija, Estonija, Finlandija. U toj, 1924 godini, pada i zaključenje ugovora o prijateljstvu s Turskom i to Čehoslovačke i Španije.

U sledećoj, 1925 godini, zaključeni su bili ugovori o prijateljstvu s Turskom od strane ovih država: Danske, Norveške, Sovjetske Rusije, Švajcarske i Bugarske.

U toku 1926 godine zaključuje Engleska sa Turskom ugovor o prijateljstvu, a iste godine i Nemačka, pored zaključenog ugovora o prijateljstvu s Turskom, zaključuje sa njom i trgovinsku konvenciju.

Francuska, takode, u istom smislu, sporazumima u pitanju Sirije, uređuje i zasniva prijateljske odnose sa Turskom. Najzad, gospodo, i Meksiko 1927 godine zaključuje ugovor o prijateljstvu sa Turskom, a Čehoslovačka iste godine zaključuje s Turskom i svoj trgovinski ugovor.

U sledećoj, 1928 godini, Turska Republika, da ne nabrajam ovde sve zaključene ugovore, zaključila je ugovor o prijateljstvu pa i trgovinske ugovore sa svima evropskim državama, pa i sa Sjedinjenim Američkim državama.

Jedino naša država, izuzev opšteg ugovora o miru, nije imala sve do prošle godine nikakve bliže ni određenije odnose sa Turskom.

Ja ću dalje u svome izlaganju objasniti zašto je takvo stanje bilo između naše zemlje i Turske i zašto je ono trajalo tako dugo. Gospodo, taj sterilni period naše spoljne politike prekida se jednom velikom i veličanstvenom manifestacijom, značajnom i neposrednom intervencijom Nj. V. Kralja, koja daje našim odnosima sa Turskom jedan zaista veličanstven, istorijski značaj. (Burno odobravanje i uzvici: Živeo Kralj!) Inicijativu u duhu mira, na bazi jačanja odnosa na Balkanu i solidarnosti izvršio je naš uzvišeni gospodar i Kralj Aleksandar I. (Burno odobravanje i uzvici: Živeo Kralj!) On je obeležio ovaj put jednom velikom, lučnom istorijskom linijom na svome putu oko Balkana. (Živo odobravanje). Njegovim dolaskom u Stambul i sastankom sa predsednikom Turske Republike g. Mustafa Kemalom bio je prekinut ovaj sterilni period u našim bližim međunarodnim odnosima sa Turskom. Od dana sastanka našeg Kralja sa šefom turske države u Stambulu nastaje, gospodo, jedan živahan, jedan srdačan tok u stvaranju događaja i pozitivnih rezultata u našim balkanskim odnosima. Taj živahan, taj mladi pun aktivnosti pokret u našoj međunarodnoj politici vezan je ovde, sa punom hvalom i slobodnim priznanjem, treba to reći, za našeg Ministra inostranih poslova g. Jevtića

(Odobravanje i uzvici: Živeo!). Radost ovde nije samo za ličnost Ministra u resoru inostranih poslova, nego je radost i priznanje za promenjenim redom stvari, radost je za promenjenom situacijom na Balkanu. Ovako mudru i zdravo izvedenu politiku inaugurisanu od naše strane g. Jevtić umeo je i znao da izvede sa jednom neposrednošću, bez zakulisnog, s puno otvorenosti. Za našu odredenu i zdravu politiku priznanje nam je dato od našeg velikog prijatelja g. Bartua. (Pljeskanje i usklici: Živeo Bartu!). Njegove su reči i njegovo mišljenje o jednoj određenoj, o jednoj mudroj politici na Balkanu prenesene preko velike štampe svih naroda. Pedeset-šesdeset miliona čitalaca imalo je prilike da čita o tome kakva je naša spoljna politika, kakve ideje nju inspirišu i kakvi se rezultati u jednoj otvorenoj iskrenosti postižu u punoj ljubavi za mir i čovečansku pravdu.

Gospodo, neću propustiti i pogrešio bih da ovde ne izrazim osobito priznanje jednom Ministru spoljnih poslova, koji je na velikim putovanjima kroz Evropu, od Ankare do Loudona, od Ankare do Ženeve, i na svima putevima gde se radi o miru i gde se stvara jedan zdrav odnos za mir, uvek stalno i neprekidno u pokretu, neprekidno u živoj diplomatskoj delatnosti, to je Ministar inostranih poslova nacionalne Turske g. Ruždi Bej (Pljeskanje).

Gospodo, ja neću otići daleko od svoga predmeta i čak smatram za dužnost da unekoliko ovde iznesem u kakvom je pravcu išla i kroz kakve je etape prolazila turska spoljna politika u odnosu prema državama u Evropi. Ja ću istaći da to nije mala stvar, jer se u Turskoj vrše dva preokreta. Jedan preokret na bazi savremene kulture, unutra, a isto tako vrši se i drugi preobražaj u spoljnoj politici Turske u duhu i želji za mirom. Ta politika, gospodo, imala je svoje teškoće. Pobede nad Grecima, likvidacija sukoba sa Engleskom i Francuskom u pitanju Mosula, likvidacija sukoba oko granica Sirije, o isplati otomanskih dugova, to su sve teškoće, gospodo, ali sve je to ljalno i pravedno rešeno i one su dovele Tursku do normalizovanja njenih odnosa sa Zapadom. Za vreme Mosulske krize pokazala se opasnost da se opet zaoštre odnosi. Već se iz Ankare čuo poziv na oružje a Engleska sa svoje strane potsticala je Italiju protiv Turske. Regulisanjem te krize kemalistička vlada živo je nastala da u što kraćem vremenu normalizira sve svoje odnose sa zapadnim državama i obezbedi Tursku od svih mogućih napada. U tom cilju Turska je zaključila specijalne sporazume sa svima dotadašnjim protivnicima. Italija je najduže među njima ostala u stavu neprijateljstva prema Turskoj. Musolini je tri pune godine istupao protiv Turske svojim govorima i izjavama nagoveštavajući otvaranje Turske za njenu kolonizaciju. To je održavalo oštri otpor od strane Ankare prema Rimu. Ugovor o nenapadanju i neutralitetu, potpisan maja 1928 godine označava prekid tih zategnutih odnosa između Turske i Italije.

Vidi se jasna tendencija turske spoljne politike, da sa svima zemljama, bez izuzetaka, normalizira uzajamne odnose i da oko sebe obezbedi svu sigurnost mira. Ali ipak i u toj normalizaciji odnosa ima izvesnih niansa, jer je dolazilo do teških momenata i sukoba. Koliko je Turska prema zapadnim državama održavala jednu odredenu politiku, težeći normalizaciji svojih odnosa sa njima, ona je istovremeno dala žive dokaze kroz sve te momente i etape o svojoj određenosti, o jednoj svojoj stalnoj odluci da

sa svoje strane kontribuirati u stvaranju mira na celoj liniji, gde se nalaze dobronamerne težnje za mirom.

Gospodo, trebalo bi — ja sam to kazao već u početku — da se osvrnem i na naše greške u politici. Ja sam se ovde mogao poslužiti izvesnim obaveštenjima, koja sam s vremena na vreme imao od dosta kompetentnih ličnosti, naročito u Ankari.

Rečeno mi je da je bila težnja da se u Beogradu dode do jednog sasvim normalnog odnosa i da se još tada, za vreme ministროvanja g. dr. Ninčića, zaključiti jedan pakt prijateljstva i nenapadanja. Povodom toga je govoreno o prvoj i najvažnijoj ulozi koju u politici Balkana ima Jugoslavija. Mi Turci, rečeno mi je, iskreno smo želeli i želimo da neposredno preko Jugoslavije obnovimo naše političke odnose sa Balkanom. Turska u Aziji vodi politiku samoprestiza, iako je svoju prestonicu prenela u Malu Aziju. Osnovni teren za politiku Turske ipak ostaje Balkan i sva je naša želja da se očuva i zagarantuje mir na Balkanu. Ali, nažalost, rečeno mi je, da je nastupio nesporazum između vašeg ministra inostranih poslova g. Ninčića i našeg ministra spoljnih poslova g. Ruždi Beja. G. Ninčić je zahtevao za svaki odnos Turske sa Jugoslavijom, da mi, Turci, prethodno, na bazi neutralnosti, uredimo naše odnose sa Italijom.

Jedan od dvojice, u tome pitanju, Ninčić ili Ruždi Bej, morao je izgubiti ili pogrešiti. G. Ninčić je tada sav bio predan Italiji do te mere, da je posle, kad je već potpisan Tiranski pakt, sam, u ličnoj izjavi kazao da se u svojim pogledima prevario. Gospodo, to je bila fatalna pogreška, fatalna pogreška i zabluda da se na Balkan ide iz Rima! Može se samo preko Balkana ići u Rim, a nipošto iz Rima na Balkan.

Govoreno je g. Ninčiću sa turske strane da se ostavi Italija po strani, a da Turska i Jugoslavija stvore jednu čvrstu osnovu prijateljstva i zbliženja i da se time započne na jedan vidan način politika balkanske solidarnosti, nezavisnosti i jačanja.

Medutim g. Ninčić, prilikom tog važnog sastanka sa Ruždi Bejom u Beogradu, ostao je pri svome, da ništa ne počinje s Turskom bez prethodnog uređenja njenih odnosa sa Italijom. G. Ruždi Bej sa takvim odgovorom otišao je iz Beograda. I šta se dalje dešava? Po povratku turskog ministra spoljnih poslova u Ankaru, a povodom jedne enigmatične izjave u govoru g. Musolinija, naperene protiv Turske i njene nezavisnosti, ministarski savet u Ankari donosi odluku za mobilisanje izvesnog dela turskih trupa. Htelo se jedanput tom merom proceniti ozbiljnost ovakvih agresivnih nagoveštaja u elokvenciji g. Musolinija. I rezultat je bio ovaj: turski državnici hteli su jedanput da su načisto sa jednom opasnošću koju je trebalo likvidirati. U toku njihove politike ono što obeležava rezolutnost i ono što obeležava karakter Mustafa Kemal paše to je da je veran jednoj ideji mira uveren u prava svoje nacionalne Turske išao pravo prsima svakoj opasnosti. Gospodo, imalo se vere u nacionalni moral kod Turaka, i rezultat toga bio je taj da je posle izvesnog vremena nastupio preokret u odnosima Italije prema Turskoj. Taj preokret je bio već jasno niansiran prijateljstvom, obeležen prijateljstvom i najzad prijateljski manifestovan dolaskom Dučevog emisionara g. Grandija u Ankaru. Na drugoj strani g. Ninčić dočekao je razočarenje i više nego to, samoobmanu kroz Tiranski

pakt. Time se završio sterilni period njegovog ministროvanja.

Gospodo, ja naročito ističem ovaj sterilni period da bi se sa više reljefnosti prikazalo ono što je nastupilo sa velikom balkanskom politikom našega gospodara u zdravom i mudrom izvodenju te politike od Njegovog Ministra inostranih dela g. Jevtića. (Povici: Tako je! Živeo!).

Gospodo, mi smo danas već tu s trijumfom politike mira na jednoj velikoj liniji, na jednom velikom frontu. Za pobeđu mira mi unosimo sve snage naše zemlje, podnećemo i sve žrtve ako treba za čuvanje mira. Mi već s pravom možemo reći da naša politika trijumfuje, ona je triumfovala u svom zahvalu, ona je triumfovala nedavno u manifestaciji koju smo imali na ovim klupama gledajući prijateljske mudre, odlučne oči našeg velikog prijatelja g. Bartua. Mi nemamo, gospodo, ništa drugo nego da nastavimo bez promene našu politiku mira kroz čvrstu rezolutnost i kroz čvrstu ideju da služimo miru, jer tako se služi jedino čovečanstvu i progresu ako služimo miru svečovečanskom. Gospodo, ovaj ugovor rasčišćava teren, ovaj ugovor samo podvlači ono što smo mi već započeli na delu mira. Pravać je već uzet u duhu čuvanja mira. Pored Male antante, pored ratifikovanog Istočnog pakta i Balkanskog pakta, s ovim ugovormo o prijateljstvu s Turskom, mi smo već na širokom putu čuvanja mira, i u tom mi predstavljamo jednu jaku struju i snagu svetske politike mira. Zato pozdravimo svi skupa ovaj ugovor kao jedan od ciljeva politike mira i balkanske solidarnosti. Otvoren je pred nama široki put na kome nećemo imati više sporova, nego na kome ćemo ići zajedno prsa uz prsa da branimo mir i da učinimo sve sa svoje strane da mir trijumfuje u svetu.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč g. Bogumil Vošnjak.

Dr. Bogumil Vošnjak: Gospodo narodni poslanici, posve je bilo ispravno, da naš g. Ministar inostranih dela, govoreći o ugovoru, koji je danas pred nama, spomene i dva važna međunarodna akta, koja su posle našeg ugovora s Turskom zaključena. Ne možemo danas govoriti samo o jednom međunarodnom aktu, koji se tiče Balkana, ne možemo samo govoriti o našim odnosima prema Turskoj. Ja mislim da je u međubalkanskim odnosima pravi predmet naših većanja i da je sasvim opravdano, ako se setimo danas jedne naše susedne zemlje, koja, ja se nadam, stoji pred novim pravcima svog razvića, ako se setimo Bugarske, i ja se nadam jedne nove Bugarske budućnosti. Ja neću suviše zalaziti u problem Bugarske, neću da pitam za Petrič i Džumaju, nego kažem da je stvarni izvor snage za bugarski narod i državu, silni izvor snage, prijateljstvo sa Jugoslavijom! (Složni usklici: Tako je!).

Gospodo, ovi akti, koji su akti stvaranja mira ne samo na Balkanu nego i svetskog mira, ova tri akta: konvencija o definiciji napadača, ugovor o prijateljstvu, nenapadanju i sudskom raspravljanju između nas i Turske, kao i pakt Balkanskog sporazuma, mislim da to pretstavlja jedan jedinstveni pravac naše politike mira.

Gospodo, sa zadovoljstvom možemo konstatovati, da su dve tri slovenske države postupile u jednom od najvećih problema mira jedinstveno. Dozvolite mi da kažem sa ovoga mesta dve tri reči na račun jedne izjave jednog čoveka, sa kojim smo bili već pre rata u vrlo intimnim političkim odnosima, da

kažem dve tri reči o izjavi dr. Karla Kramarža, koji je rekao, da je priznanje Sovjetske Rusije od strane Čehoslovačke izdajstvo Slovenstva. Ja mislim da ove reči nisu na svome mestu. Da li je bilo izdajstvo Slovenstva za Čehoslovačku ako je ona imala svoje stvarne veze sa Rusijom već odmah posle sklapanja mira, odmah posle 1919 godine? Nije bilo izdajstvo mira, kađ je Poljska stupila u legitimne pravne međunarodne odnose sa Rusijom. Mi vidimo da je saradivala Sovjetska Rusija na vrlo jak način kod stvaranja konvencije o definiciji napadača.

G. Bartu, 30 maja, na sednici opšte komisije Konferencije za razoružanje rekao je ove vrlo teške reči: »Nije u pitanju samo autoritet Konferencije za razoružanje, treba jasno govoriti, u pitanju je njezina egzistencija, i prekid Konferencije za razoružanje koja je emanacija Društva naroda, znači i prekid egzistencije samog Društva naroda. Za Francusku je Društvo naroda jedna čovečanska potreba.

Ja mogu isto tako da kažem da te iste reči vrede i za Jugoslaviju, da vrede i za našu zemlju.

Gospodo, problem mira ne može se gledati sa stanovišta onih, koji kažu da je rat jedna prirodna potreba. Ne možemo pristati na mišljenje onih koji kažu, da je rat potreba čovečanstva. Ne! Mir je moguć i pacifizam kaže, da je rat u današnjem stanju savremene tehnike jedan apsurd. Ja bi sebi dozvolio da citiram nekoliko reči iz tako reći Svetog pisma nacional-socializma. Adam Miler napisao je pre 140 godina knjigu »Elemente der Staatskunst« — Elementi državne nauke — i u tome svome delu Adam Miler kaže: »Ratovi su neprijatnosti koje su posledica toga što živi narod uz narod, kao što su u najbolje uređenom društvu procesi i sporovi neprijatnosti, koje dolaze otuda što ljudi žive zajedno. Ali za ove procese i sporove ima pravo i sudac te je isključeno međusobno razračunavanje.«

Sada se ja pitam zašto isto tako ono što vredi za život pojedinaca, zašto to ne vredi i za odnose između naroda i država. I tu je moguć sudski postupak i baš Adam Miler, koji je pristalica rata kao jednog izražaja nacionalne politike, Adam Miler mora priznati ipak mogućim sudski postupak između naroda i država kao i između pojedinaca.

Gospodo, što se tiče pakta o definiciji napadača, taj pakt ima svoju izlaznu tačku u Kelogovom paktu. Kelogov pakt stavlja rat van domašaja nacionalne politike. Ali Kelogov pakt nešto nema. On je izražaj, kako bi rekao anglosaksonskog lakonskog diplomatskog izražavanja. On nema nikakve sankcije. To je njegova glavna nesreća i baš je velika zasluga država Male antante i Sovjetske Rusije i svih onih koji su pristupili konvenciji o definiciji napadača, njihova je zasluga velika da je Kelogov pakt našao svoj nastavak. Inače Kelogov pakt ne znači ništa ako se ne kaže ko je taj napadač. U definiciji je jasno izraženo ko je taj napadač. Napadač je onaj koji izvrši objavu rata, onaj ko upadne u tuđu zemlju sa oružanim četama i bez objave rata, sa kopnenim, pomorskim i vazдушnim snagama bez objave rata. Moram da kažem, da je ova definicija napadača već ušla u nacrt pakta evropske sigurnosti u maju 1933 godine. Izvestilac je bio g. Politis, naš dobar prijatelj i, vidite, nije se moglo to u krugu evropske politike izvršiti. Moglo je doći do definicije napadača samo na osnovu regionalnog pakta i mi možemo biti ponosni da smo učinili jedno veliko delo mira, što smo pristupili ovoj velikoj stvari, to jest da smo de-

finisali ko je napadač. Jer, ako bi došlo do ratnog dejstva od ogromnog značaja bi bilo za javno mišljenje drugih država i za javno mišljenje celoga sveta, da se može kazati ko je napadač a ko nije. Samo naša konvencija ne obuhvata ono što je bilo u prvome predlogu, u predlogu Politisa, t. j. da bi bili određeni funkcioneri, koji bi u jednom međunarodnom odboru odredili tačno to stanje napadača. Vidi se i tu da se nije moglo postići ono što bi bilo vrlo potrebno, a to je da bi bilo određeno jedno telo, jedna komisija, koja bi pristupila određivanju napadača.

Gospodo, ja bih sebi dozvolio sada da se zadržim malo na tome radu oko stvaranja prijateljskih odnosa između svih balkanskih zemalja, na tome radu oko stvaranja jedne atmosfere prijateljstva balkanskih naroda, koji se je rad ogledao u Balkanskoj konferenciji, sastavljenoj iz pojedinih balkanskih nacionalnih grupa — balkanskih zemalja. To je ona Balkanska konferencija koja je počela svoj rad u Atini 1930 godine, čiji je rad takode protkan sa idealima pacifizma. I baš taj Svetski kongres mira u Atini 1929 g. dao je potstreka za stvaranje Balkanske konferencije. Ja, gospodo, mogu sa dosta autoriteta da govorim o radu Balkanske konferencije, pošto sam ja sam osnivač naše jugoslovenske grupe na Balkanskoj konferenciji. I mogu vam reći to, gospodo, da sve dotle, dok je taj rad bio na ekonomskom, kulturnom i socijalnom polju, Konferencija je imala uspeha; ali čim je taj rad prešao te granice, čim je taj rad hteo da zameni rad ministarstava inostranih poslova balkanskih zemalja, odmah u tome momentu uvidelo se je da Balkanska konferencija ne može imati više uspeha. Pokrenuto je pitanje manjina na toj konferenciji i baš to pitanje manjina na Balkanskoj konferenciji bilo je kamen smutnje, i mogu reći i to, da je ovo pitanje manjina zadalo smrtni udar Balkanskoj konferenciji. Nikako mi ne možemo priznati da mi u Jugoslaviji imamo bugarskih manjina. Već na osnovu samih mirovnih ugovora tačno je određeno šta je manjina. Manjina je manjina rase, manjina vere, manjina jezika. Sve to ne vredi u našem slučaju i ponižavajuće je upravo ako se hoće da ima u Jugoslaviji slovenskih manjina, analogno onome pogrešnom radu pok. Stjepana Radića, koji je tražio hrvatsku manjinu u srpskome delu našega naroda i srpsku manjinu u hrvatskome delu našeg naroda. Isto tako bi se grešilo ako bi se u Jugoslaviji tražile manjine slovenskog porekla i slovenske krvi. Bugari su hteli da na Konferenciji u Bukureštu stvore nov pojam manjina, i to pored vere, jezika i rase hteli su treću oznaku, to je consciencé t. j. osećaj pripadnosti. Ali pošto za takve oznake manjina nema nikakve osnovice u ugovorima, to nismo mogli ni da priznamo. Treća Balkanska konferencija u Bukureštu je primila nacrt Balkanskog pakta, ali taj Balkanski pakt, žalibože, govori i o manjinama za koje jugoslovenska delegacija nije mogla da glasa.

Ne mogu da vam dam veliku sliku balkanskih konferencija, ali treba samo da se pročitaju rezolucije koje su bile već primljene pa da se vidi kako je njihov rad i njihovo polje rada bilo ogromno. Žalibože da je taj materijal suviše opširan da bi mogao biti izvršen od strane jedne organizacije, koja je zasnovana na privatnoj inicijativi. Ali ja sam već 1928 godine podneo jednu ideju, i to u svojoj knjizi »Pobeda Jugoslavije«, a to je, da treba da se osnuje u Beogradu jedan Balkanski institut. Tom prilikom

imao sam pred očima jednu stvar, a to je, da su i američki narodi i američke države u sličnim odnosima kao i balkanski narodi, i ja sam imao pred očima Panameričku uniju, o čijem je delokrugu 15. januara 1928. godine potpisana Konvencija. I moja je želja bila izražena u tome da bi Balkanski institut imao za zadatak da prikuplja sve podatke i informacije iz privrednog i socijalnog života i međunarodnih odnosa balkanskih država. Podvući treba da su vlade odlučujuće u toj Uniji i zadržale inicijativu u svojim rukama. I, gospodo, to je moja želja bila. Meni nije lako, danas sa ovoga mesta govoriti o tom vrlo važnom problemu međubalkanskih odnosa. Moram da podvučem da sam ja bio stalno za depolitiziranje i metamorfozu Balkanske konferencije. Gospodo, ako bih hteo govoriti što god o našoj konvenciji koja je danas pred Skupštinom, ja bih mogao reći samo to, da je ova konvencija sa izvesne strane vrlo interesantna. Ona ovde raspravlja i pitanje o arbitraži i o postupku koncilijacije. U njoj je veoma značajan član 3, koji daje mogućnost za postupak arbitraže i u onim slučajevima, koji se obično u drugim ugovorima ne predviđaju. Mi tu vidimo izražaj jednog velikog liberalizma.

A šta bih ja mogao da kažem o Turskoj? Mrtva je Turska, koja je 1912. godine htela da podjarmimaju Srbiju. Pobjeda naše vojske 1912. godine na Balkanu je početak propasti stare Turske i osnivanje nove Turske. Ona stara Turska sa današnjom Turskom nema ničeg zajedničkog. Mi imamo u novoj Turskoj jednog velikog državnika, Gazi Mustafa Kemala, koji je osnivač današnje Turske i veliki reformator, koji je rekao: »Turska Turcima« i koji je bio protiv kapitulacije i protiv povlašćenog položaja stranaca. U toj novoj Turskoj, nacionalnoj Turskoj, koja je do najskorije prošlosti bila u jakoj meri patrijarhalna, pokazuje se i pojavljuje veliki napredak, tako da je to sad jedna sasvim druga zemlja, i ja mislim da neće biti na odmet ako naši jugoslovenski parlamentarci u velikom broju odu na jesen u Ankaru. Možemo reći, gospodo, da je Turska jedan od naših najboljih i najvernijih saveznika. Ne može se to kazati iz razloga što mi nemamo zajedničke granice, nego radi toga, što vidimo u današnjoj Turskoj velike elemente napretka i progresa, što današnja Turska drži liniju politike mira. Pa ne samo to, gospodo, ovde je od velike važnosti fakat da Turska danas nije ni evropska ni azijska zemlja, nego evrazijska zemlja u pravom smislu reči i koja ima da bude most u Aziji. Moram priznati da je Evropa sišla sa svog prestola i danas ona ne vlada više svetom, već su pozvani i narodi Azije i drugih kontinenata, da učestvuju u saradnji. U tome pogledu Turska ima već velike uspehe u tome pravcu i zato joj mi želimo što više uspeha.

Nemojmo, gospodo, jedno da zaboravimo. Kad sam govorio o balkanskoj konferenciji, morao sam primetiti da je uz g. Papanastaziju igrao veliku ulogu predstavnik Turske Hasan-bej potpredsednik turske Narodne skupštine. Zajednički rad za balkansku zajednicu je prvi preduslov zbliženja balkanskih država i stvaranja jedne nove velike balkanske sile. Kada se to ostvari onda će se balkanski narodi politički smiriti, a mi smo na putu potpune pacifikacije. Osim toga treba raditi na tome da se ovde na Balkanu stvori jedna velika ekonomska sila sa kojom će morati da računa cela evropska privreda. U tome smiravanju odnosa na Balkanu jedinstvenu i prven-

stvenu ulogu odigrao je jedan naš veliki vod, a to je Nj. V. Kralj Aleksandar I. (Burno pljeskanje i uzvici: Živeo Kralj!). Veliki je i rad g. Bogoljuba Jevtića, jer on je uspeo da stvori promenu političke atmosfere, kako je dobro kazao »Temps«. Karakteristika naše spoljne politike bila je u prošlosti u nekadašnjoj našoj beznadežnoj izoliranosti koja je sada ustupila mesto opštoj povezanosti savezničkoj; predašnja kruta ukroćenost ustupila je mesto jednom savremenom raspoloženju, prijateljstvu, drugarstvu, srdačnosti, poverenju i energičnoj saradnji u međunarodnim pitanjima. I meni se skoro nameće sećanje na Pijemont za vreme Kavura, kada je Pijemont iz svoje osamljenosti stupio u svetlost događaja u svetskoj politici. Isto tako meni se čini da je jugoslovenska spoljna politika stupila ne samo na polje evropske nego i na polje svetske politike. Baš usled svoje balkanske politike Jugoslavija od dana do dana, postaje sve veći činilac evropske i svetske politike. Izvor snaga ove naše nove međunarodne politike je u stihijskim silama u ogromnim silama Balkana. Ovoj jugoslovenskoj spoljnoj politici mora odgovarati nova spoljna služba. Potrebna je zaista jedna savremena diplomatija, koja će biti oslobođena nejugoslovenskog i nesocijalnog gledanja na velike probleme sadašnjice. Ova naša savremena diplomatija mora biti u skladu sa savremenim privrednim i nacionalnim životom, — ona mora biti jugoslovenska i nacionalistička.

Mogu da kažem da je ubedenje ove Narodne skupštine da je put kojim ide naš Ministar inostranih dela g. Bogoljub Jevtić, što se tiče problema međunarodne, u prvom redu balkanske, politike, da je taj put put ka sreći: veličini jugoslovenske države i jugoslovenskog naroda. (Pljeskanje).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč izvestilac g. Stevan Ćirić.

Izvestilac Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, ovaj zakonski predlog ne želim uzeti za jednu širu osnovu, da raspravljam i o onim problemima koji istina stoje blizu ovome ugovoru ali koji, po mojem mišljenju, nisu zgodni da se u ovome trenutku raspravljaju već i zbog toga što i sam g. Ministar inostranih dela nije dao širu bazu u svome govoru nego se držao strogo ovoga ugovora o kome je reč i koji leži pred vama.

Gospodo narodni poslanici, ovaj Pakt, nema sumnje, da ima vanredno veliku važnost i baš zbog toga što je on ima ne vidim, gospodo, da je potrebno njegovu važnost naglašavati u okviru drugih paktova. Ja ću vam ukazati na nekoliko momenata koji se nalaze u odredbama ovoga ugovora i vi ćete videti od kolike su one presudne važnosti za naše odnose prema prijateljskoj Republici Turskoj i naročito bilo bi korisno ako biste izveli jednu konzekvencu da i ovaj Pakt pobija najrečitije onu optužbu koja se diže sa izvesnih strana: da ovi regionalni paktovi mogu da dovedu u opasnost i sam mir, da su oni slični nekadašnjim savezima, nekadašnjim alijansama, nekadašnjim blokovima, na koje se Evropa pre Svetuskog rata bila podelila i koji u doveli do eksplozije samoga rata.

Gospodo, nema sumnje da bi smo mi imali jedan čitav niz motiva i principa na kojima počivaju ovi paktovi sa kojima bismo mogli to pobiti i nema sumnje da bi to vredelo jedanput učiniti. I možda ću ja lično sa ovoga mesta jedanput to i učiniti. A danas hoću da uzmem samo jednu pregršt iz svih tih

načela i motiva da vidite od kolikog su oni uticaja ne samo na naše odnose prema Republici Turskoj nego i na učvršćivanje svetskoga mira. Ima jedan vrlo lepo izraženi motiv u ovom ugovoru sa Republikom Turskom a taj se motiv sastoji u tome, da smo, pre svega, obavezni i mi i Republika Turska, da svaki napad osudimo i da osudimo i svaki pokušaj napada. Još više, čak i to: da osudimo i svaki agresivni sporazum uperen protivu jedne ili druge države. Ako to dovedete u vezi sa onim paktom o definiciji napada, koji je sklopljen u Londonu a gde je data definicija napadača tako da danas reč napadač i reč napad nisu proizvoljni pojmovi, nego jasni pojmovi koje smo utvrdili u onom paktu koji smo potpisali pored drugih i mi i Republika Turska i koji je prema tome obavezan i za nas i za Tursku, — kad sve to dovedete u vezu onda ćete videti, da je ovo jedan konkretan doprinos ne samo za nas i za Republiku Tursku nego i za međunarodni mir.

Jedna druga osobina koja u vrlo lepoj boji pokazuje ovaj pakt to je, da smo u njemu utvrdili još jedan nov način za uzajamno sporazumevanje tako da se može reći, da posle toga otpada skoro svaka mogućnost nesporazuma sa Republikom Turskom. Pazite, kakve sve mogućnosti imamo sada! Pre svega imamo normalne, obične diplomatske pregovore. Ako oni ne dovedu do cilja, postoji mogućnost sudske rasprave pred Stalnim međunarodnim sudom u Hagu. Ako nam ni to ne konvenira, onda postoji mogućnost, da odredimo jedan izabrani sud, koji će biti u toliko intimniji u koliko u ovom ugovoru o prijateljstvu postoje stipulacije koje regulišu kako će taj izabrani sud biti sastavljen. I sad dolazi ono, što je najlepše. Po ovom paktu predvide se čak i ustanovljenje jedne stalne komisije za koncilijaciju. Ona se sastoji delom iz podanika naših a delom iz podanika turskih a tako isto i iz podanika neke treće sile. Ono što ova stalna komisija za koncilijaciju odluči, nije obavezno ni za jednu, ni za drugu stranu ali, dopustite mi, da kažem da je to tako reći jedna generalna proba onoga što bi Stalni međunarodni sud mogao u jednom sporu izreći. I, manje više, sigurno je, da u 90% slučajeva to što ova stalna komisija za koncilijaciju bude izrekla, iako je ona samo jedan savetodavni organ, da će to manje više i jedna i druga strana primiti za obavezno, jer to možemo mirne duše učiniti, pošto je to izrekao jedan sud koji je imao da reši stvar u najprijateljskijoj atmosferi.

Ali ima još jedna lepa osobina ovoga pakta koju želim da istaknem. Vi znate da su slični ugovori o prijateljstvu postojali posle svetskoga rata i u mnoge od onih koji su zaključeni unošeno je po nešto slično, ali u ovom unosi se nešto više, čime ovaj ugovor mora svima iskrenim prijateljima mira imponovati. U dosadašnjim paktovima manje više izbegavalo se da se unesu obaveze da se ide pred izabrani ili stalni sud, i u onim pitanjima koja se tiču takozvane narodne časti, državnog suvereniteta, dakle baš ona pitanja koja su nažalost najpodesnija da pomute odnose između dve države. A vidite, gospodo, u ovom ugovoru sa Turskom nalazi se izričito rečeno da se ovaj ugovor u prvom redu odnosi na sva pitanja međunarodnog prava, na svaku interpretaciju svakog međunarodnog ugovora i naročito na sve prekršaje međunarodnih ugovora i na njihovu sankciju. Dakle, kao što vidite, i mi i Turska uzeli smo obaveze i pred celim svetom dokazali da mi mir ozbiljno shvatamo,

jer samo onaj koji mir najozbiljnije shvata može uzeti na sebe tako teške obaveze da baš ta najdelikatnija pitanja međunarodnog života po ovome ugovoru moraju ići pred arbitražni ili pred stalni sud, ili pred izborni sud, kako se obe strane budu dogovorile.

Kao što vidite, ja sam svega tri motiva spomenuo, koji su dovoljni da pokažu koliko je proizvoljno tvrđenje onih koji hoće i ovakve paktove da interpretiraju da bi oni mogli biti opasni i po sam svetski mir. Posle ovoga, samo maloga broja motiva koje sam naveo nastaje psihološki problem: pa kako je moguće da se onako misli o tim paktovima kada su tako jasni i tako određeni. Na to bi čovek morao da odgovori onim Zmajevim: »Od jednog istog plemenitog metala može da se napravi i putir za sveto pričešće, kao i koplje ubojito, kojim se krv proliva.«

Ne znam da li je zgodno da vas potsetim na jedan događaj iz parlamenta jedne velike države, kada je jedan mali državnik velikog naroda lupio pesnicom po stolu u sred parlamenta i rekao: »Nužda zakon menja i ugovori su samo hrpa artije.«

Gospodo, ako ima takvih državnika i danas oni mogu možda interpretirati u ove paktove kakvu agresivnost. Kao što vidite ja kažem uslovno, ako ih ima, jer psihološko rešenje onoga problema je, da ako se tako hoće ti paktovi da tumače, onaj psihološki zakon: Svaki po sebi sudi. Ali nije važno kako naši protivnici misle. Glavno je šta mi mislimo, a ja sam, mislim, da iz ovo malo motiva, iz ove male rukoveti motiva, koje sam vam naveo, ukazao na to da je naše uverenje da je ovo jedini put kojim se može zaista osigurati mir ne samo u našoj najbližoj okolini, nego uopšte u čitavom svetu.

Gospodo, dopustite mi jednu reminiscenciju iz spoljne politike predratne Srbije, dopustite mi da vas potsetim na jedan veliki uspeh, pa da vidite sav značaj i ovoga pakta koji smo sklopili sa Republikom Turskom. Vi znate da je od XVII veka postojalo u Evropi jedno ogromno pitanje, prvo pitanje u međunarodnom životu, a to je takozvano Istočno pitanje. Dva veka su ga rešavale velike sile i nisu mogle da ga reše, nisu mogle da ga reše zbog surevnjivosti Rusije i Austrije, koje su bile u tome pitanju zainteresovane, i zbog Engleske, koja je zbog prolaza kroz Dardanele, takode bila zainteresovana za to veliko pitanje. Medutim, kada je veliki oslobodilac Kralj Petar došao na presto 1903 godine i kada je započeo onu politiku emancipiranja malih država, da ne budu stalni sateliti velikih sila, nego da one, male države, udružene rešavaju pitanja koja se njih tiču, za 10 godina te male sile rešile su ovo pitanje, koje one velike sile za dva veka nisu mogle da reše.

Mislim da vam je sasvim jasna veza koju želimo da uspostavimo između te politike i sadašnje, kad vidite, gospodo, da i naša današnja politika sve one probleme koji se tiču nas na Balkanu i naših najbližih suseda želi da rešava samo sa onim narodima kojih se tiču. Svi smo mi i dosta samostalni i dosta nezavisni, pa ako hoćete, i dosta ponositi i jaki da rešavamo svoju sudbinu sami, ali, gospodo, i osim toga imamo jednu prednost više da se upuštamo u rešavanje ovih problema sami bez tuđe pomoći, a to je što nas vode oni motivi koji ne dovode u opasnost svetski mir, koji ne dovode u opasnost niko-ga, jer ovi paktovi imaju tu vrlo dobru osobinu da nisu agresivni niti protiv koga upereni. I iz samih tih fakata može se videti da nam ti ciljevi leže pred

očima i da imamo dosta snage da te probleme rešimo i da ne dopustimo nikome da se u njih meša. Naročito, gospodo, ako se setite velikog uspeha koji je taj način rešavanja pokazao u predratnoj Srbiji, mislim da ćete vi uvideti koliki je značaj ovog ugovora sa Republikom Turskom. Ja vas molim, gospodo, kao izvestilac koji vrši svoju dužnost da taj pakt jednodušno primite. (Odobranje).

Vi ste bili svedoci ovih dana kad je među nama bio kao gost francuski Ministar inostranih poslova g. Bartu i znate da su toga dana izrečeni vrlo značajni govori koji su prenošeni radiom, ali ne zaboravite da taj prenos radiom može dopreti samo do ljudskog sluha ali da je vaše burno odobranje kojima ste propratili te govore i koje ste uneli u njih doprlo dublje, do samog srca tako da naši prijatelji koji žele mir mogu biti spokojni a neprijateljima se pokazalo da treba da se promisle o putu kojim će poći. Zbog toga, gospodo, ja vas molim da to isto oduševljenje koje ste pokazali onom prilikom, ponovo i sada pokažete da se vidi da ovaj pakt nije samo ono što se nalazi na papiru nego da je i u Jugoslaviji, kao što verujem i u Turskoj Republici, dopro ne samo do sluha već i do samog srca i da je taj pakt, kako je g. Predsednik Vlade sa ovog mesta izrazio, ne samo u duhu vremena nego i u punoj skladnosti s osećanjima koje mi i legitimni predstavnici Republike Turske gajimo i uzajamno osećamo. (Živo odobranje i pljeskanje).

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Pretres u načelu završen je. Prelazimo na glasanje. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar Gavro Milošević proziva narodne poslanike da glasaju i oni su glasali ovako:

Glasali su »za«: Avramović Branko, Aksentijević Aleksandar, Aleksić Kosta, Alilović Saćir, Antonijević Dušan, Arandelović Jovan, Auer Ljudevit dr., Baljić Salih, Bogdanović Iso, Borisavljević Strahinja, Brkić Stjepan, Bugarski Dragutin, Bunović Milan, Varda Sever, Veličković Miladin, Vidaković Vitomir, Vidović Bogdan dr., Vošnjak Bogumil dr., Vujić Dimitrije V., Gavrančić Oton, Gavrilović Oto, Gajšek Karlo, Grba Milovan dr., Grbić Emilijan, Grubanović Milan, Davidović Vitomir, Danilović Živko, Dimitrijević Mita, Dimitrijević Hadži-Todor, Dobrović Milan S., Dovezenski Jovan J., Dodić Aleksandar Taka, Dragović Miloš P., Đokić Risto, Živanović Milan, Živančević Mihailo, Živojinović Dušan, Zaharić Čedomir, Zeljković Boško, Zemljić Jakob, Ivanišević Petar, Ivančević Dušan, Isaković Mita, Janković Velizar dr., Jevremović Dragoljub dr., Jevtić Milutin Al., Jevtić Radovan, Jelić Milutin, Jeremić Živojin, Jovanović Aleksandar, Jovanović Jova, Jovičić Dobrosav, Kajmaković Omer, Kalamatijević Mihailo R., Kačanski Stevan, Kešeljević Nikola dr., Knežević Lovro, Kovač Ante Lj., Kovačević Dragutin-Karlo, Kožul Marko dr., Koman Albin, Kostić Dragutin dr., Kraljević Dragan dr., Kramer Albert dr., Kraft Stevan dr., Krstić Vladimir, Krstić Zarije, Krstić Simo, Kujundžić Andrija K., Kujundžić Bogoljub K., Kumanudi Kosta dr. (pretse-
dava), Kurtović Vojko, Lazarević Milovan M., Lazarević Todor dr., Leušić Đuro dr., Lisavac Mladen dr., Lončarević Ivan dr., Lončar Ivan, Lulić Petar, Maksimović Božidar, Maksimović Stjepan, Marinković Vojislav dr., Marjan Đuro, Marjanac Simo, Marković Velimir Ž., Marković Milorad P., Matica Pavao, Maticić Đoka N., Mašić Marko, Mijić Milan, Đ., Miletić Vjekoslav, Milošević Gavro, Milošević Mladen P.,

Milutinović Milinko, Misirlić Jovan T., Mitrović Jovan R., Mihailović Ilija P., Mihailović Svetislav dr., Mravlje Milan, Mulalić Mustafa, Nedeljković Uroš, Nikić Nikola dr., Nikić Fedor dr., Ninković Tripko, Novaković Tode dr., Pavlič Alojzij, Parabučki Đorđe, Paranos Špiro F., Pahernik Franjo, Partnogić Ljuba, Perić Milivoje Đ., Perić Niško dr., Perko Dragutin V., Petovar Lovro, Petrović Marko, Pivko Ljudevit dr., Popović Dimitrije On., Popović Dobrivoje Ger. dr., Popović Dušan, Popović Kosta dr., Popović Milan dr., Popović Svetislav dr., Preka Nikola, Prekoršek Ivan, Pustoslemšek Rasto, Pucelj Ivan J., Radović Sava dr., Radonjić Milan, Radonić Miljan, Rorbaher Julijan dr., Ružić Viktor dr., Savić Arandel P., Savić Sava V., Sekulić Milan dr., Selić Joca, Sokić Miloje, Sokolović Nikola, Spasović Vukašin, Spahić Vlado, Stanišić Vladimir dr., Stanojević Dragomir M., Stanojević Milutin, Stevanović Milan, Stepanov Milivoje, Stepanović Milan R., Stefanović Ignjat, Stijić Milan dr., Stojadinović Miloslav dr., Stošić Stamenko, Tadić Gligorije dr., Tešić Maksim, Tolić Ignjat M. dr., Tonic Todor R., Toromanović Hasan, Trbić Vasilije, Trbojević Uroš, Trkulja Stanko, Trpković Stavra K., Čirić Đorđe, Čirić Stevan, Čuković Milan, Uzunović Nikola T., Urošević Mirko II., Urukalo Sergije, Fidančević Toma dr., Fotirić Arsa, Hajdinjak Anton, Hanžek Lavoslav dr., Hasanbegović Avdo dr., Hodera Svetislav V., Hribar Nikola, Čemo-
vić Filip, Čerer Anton, Čipušević Metodije, Čorbić Branko, Čohadžić Hazim, Šega Ferdo, Šelmić Dragić N., Šećerov Slavko dr., Šiljegović Vladimir, Šiftar Stevan, Šnajdar Franjo.

Otsutni: Adić Ante, Anđelinović Budislav-Grgur dr., Antunović Josip, Babamović Jordan, Banjac Ljubomir, Barać Branko dr., Batinić Jozo, Bačić Stjepan dr., Benko Josip, Beširović Dimitrije R., Božić Milan, Brušija Radoslav, Budišin Stevan, Bukvić Aleksandar, Valjavec Stjepan, Vasiljević Stevan dr., Veljković Veljko, Vidić Ješa dr., Vukičević Bogić dr., Gavrilović Branislav, Glavički Božidar, Gospodnetić Franjo, Grajić Pero, Grdić Vasilj, Gruber Franjo dr., Demetrović Juraj, Dervišić Đulaga, Dobrovoljac Milan J., Došen Mirko dr., Drljača Branko, Drmielj Alojzij, Duboković Juraj, Đorđević Vladimir, Đurić Mihailo, Elegović Ivo dr., Živković Isidor, Živković Negosim dr., Ivandekić-Ivković Mirko dr., Ilić Srđa Milan dr., Isaković Milivoje Đ., Jevtić Životije, Jevtić Mihailo R., Jeličić Boža C., Jovan Andrija, Jovanović Đoka, Katić Miloš, Klinec Anton, Knežević Stjepo dr., Kojić Dragutin dr., Kostić Milorad J. dr., Krejči Anton, Krstanović Risto, Krstić Milutin, Krstić Mihailo V., Kuntarić Ante dr., Kunjašić Joahim, Kurtović Šukrija, Lazarević Teodosije K., Lazarević Filip S. dr., Lončar Stanko, Lukić Živan dr., Makar Dako, Malančec Vlado dr., Markić Franjo, Marković Milenko dr., Marković Nikola, Mastrović Ante F., Maceković Matija, Metikoš Milan dr., Miletić Vladislav, Milutinović Milorad J., Mitrović Ljubomir M., Mozer Hans dr., Mohorić Ivan, Nikodijević Arandel D., Nikolić Branko dr., Nujić Petar dr., Njamčul Ranko dr., Ostojić Đuro dr., Paleček Ivan dr., Perić Matej dr., Petković Milan, Petrak Nikola, Petričić Živko dr., Pešić Milutin, Pištelić Slavko A. dr., Pogačnik Viktor, Popović Jeftimije, Popović Milan V., Praljak Nedeljko, Princip Jovo, Prša Šime dr., Radivojević Lazar J., Radić Ivan, Rajić Toša dr., Rako Janko dr., Rape Stane dr., Savković Ilija, Santo Gavro dr., Saračević Radenko, Selmanović Alija, Si-

mić Milorad, Smiljanić Toma dr., Spindler Vjekoslav, Srškić Milan dr., Stažić Josip, Stajković Nikola, Stanić Andra, Stevanović Živojin Ar., Stojković Milan D. dr., Strezović Krsta, Teodorović Vojislav, Tomić Jakob, Topalović Milan, Trifunović Ljubiša, Urek Ivan, Fizir Viktor Hristić Bora, Šarković Tihomir, Šumenković Ilija dr., Šurmin Đuro dr.

(Posle glasanja)

Prešednik dr. Kosta Kumanudi: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je u svemu 182 narodna poslanika i svi su glasali »za«. Prema tome je ovaj zakonski predlog primljen u načelu jednoglasno. Prelazimo na pretres u pojedinostima. Pošto se niko nije javio za reč, to odmah pristupamo glasanju. Glasaće se sedenjem i ustajanjem. Molim g. izvestioca da izvoli pročitati § 1.

Izvestilac Stevan Ćirić pročita § 1.

Prešednik dr. Kosta Kumanudi: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 1? (Prima). Objavljujem da je § 1 jednoglasno primljen. Izvolite čuti § 2.

Izvestilac Stevan Ćirić pročita § 2.

Prešednik dr. Kosta Kumanudi: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 2? (Prima). Objavljujem da je pročitani § 2 jednoglasno primljen. Ovim je jednoglasno primljen ceo zakonski predlog u pojedinostima po predlogu Odbora. Prelazimo na konačno glasanje. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar Gavro Milošević proziva poslanike da glasaju i oni su glasali ovako:

Glasali su »za«: Avramović Branko, Aksentijević Aleksandar, Aleksić Kosta, Alilović Šaćir, Antonijević Dušan, Arandelović Jovan, Auer Ljudevit dr., Baljić Salih, Bogdanović Iso, Borisavljević Strahinja, Brkić Stjepan, Bugarski Dragutin, Bunović Milan, Varda Sever, Veličković Miladin, Vidaković Vitomir, Vidović Bogdan dr., Vošnjak Bogumil dr., Vujić Dimitrije V., Gavrančić Oton, Gavrilović Oto, Gajšek Karlo, Grba Milovan dr., Grbić Emilijan, Grubanović Milan, Davidović Vitomir, Danilović Živko, Dimitrijević Mita, Dimitrijević Hadži-Todor, Dobrović Milan S., Dovezenski Jovan J., Dođić Aleksandar Taka, Dragović Miloš P., Đokić Risto, Živanović Milan, Živančević Mihajlo, Živojinović Dušan, Zaharić Čedomir, Zeljković Boško, Zemljić Jakob, Ivanišević Petar, Ivančević Dušan, Isaković Mita, Jančević Velizar dr., Jevremović Dragoljub dr., Jevtić Milutin Al., Jevtić Radovan, Jelić Milutin, Jeremić Živojin, Jovanović Aleksandar, Jovanović Jova, Jovičić Dobrosav, Kajmaković Omer, Kalamatijević Mihailo R., Kačanski Stevan, Kešeljević Nikola dr., Knežević Lovro, Kovač Ante Lj., Kovačević Dragutin-Karlo, Kožul Marko dr., Koman Albin, Kostić Dragutin dr., Kraljević Dragan dr., Kramer Albert dr., Kraft Stevan dr., Krstić Vladimir, Krstić Zarije, Krstić Simo, Kujundžić Andrija K., Kujundžić Bogoljub K., Kumanudi Kosta dr. (pretседava), Kurtović Vojko, Lazarević Milovan M., Lazarević Todor dr., Leušić Đuro dr., Lisavac Mladen dr., Lončarević Ivan dr., Lončar Ivan, Lulić Petar, Maksimović Božidar, Maksimović Stjepan, Marinković Vojislav dr., Marjan Đuro, Marjanac Simo, Marković Velimir Ž., Marković Milorad P., Matica Pavao, Matić Đoka N., Mašić Marko, Mijić Milan, D., Miletić Vjekoslav, Milošević Gavro, Milošević Mladen P., Milutinović Milinko, Misirlić Jovan T., Mitrović Jo-

van R., Mihailović Ilija P., Mihailović Svetislav dr., Mravlje Milan, Mulalić Mustafa, Nedeljković Uroš, Nikić Nikola dr., Nikić Fedor dr., Ninković Tripko, Novaković Tode dr., Pavlič Alojzij, Parabučki Đorde, Paranos Spiro F., Pahernik Franjo, Partnogić Ljuba, Perić Milivoje Đ., Perić Ninko dr., Perko Dragutin V., Petovar Lovro, Petrović Marko, Pivko Ljudevit dr., Popović Dimitrije On., Popović Dobrovoje Ger. dr., Popović Dušan, Popović Kosta dr., Popović Milan dr., Popović Svetislav dr., Preka Nikola, Prekoršek Ivan, Pustoslemšek Rašto, Pucelj Ivan J., Radović Sava dr., Radonjić Milan, Radonić Miljan, Rorbaher Julijan dr., Ružić Viktor dr., Savić Arandel P., Savić Sava V., Sekulić Milan dr., Selić Joca, Sokić Miloje, Sokolović Nikola, Spasović Vukašin, Spahić Vlado, Stanišić Vladimir dr., Stanojević Dragomir M., Stanojević Milutin, Stevanović Milan, Stepanov Milivoje, Stepanović Milan R., Stefanović Ignjat, Stijić Milan dr., Stojadinović Miloslav dr., Stošić Stamenko, Tadić Gligorije dr., Tešić Maksim, Tolić Ignjat M. dr., Tonić Todor R., Toromanović Hasan, Trbić Vasilije, Trbojević Uroš, Trkulja Stanko, Trpković Stavra K., Ćirić Đorde, Ćirić Stevan, Ćuković Milan, Uzunović Nikola T., Urošević Mirko P., Urukalo Sergije, Fidančević Toma dr., Fotirić Arsa Hajdinjak Anton, Hanžek Lavoslav dr., Hasanbegović Avdo dr., Hodera Svetislav V., Hribar Nikola, Cemo- vić Filip, Cerer Anton, Cipušević Metodije, Čorbić Branko, Čohadžić Hazim, Šega Ferdo, Šelmić Dragić N., Šećerov Slavko dr., Šiljegović Vladimir, Šiftar Stevan, Šnajdar Franjo.

Otsutni: Adić Ante, Andelinović Budislav-Grgur dr., Antunović Josip, Babamović Jordan, Banjac Ljubomir, Barać Branko dr., Batinić Jozo, Bačić Stjepan dr., Benko Josip, Beširović Dimitrije R., Božić Milan, Brušija Radoslav, Budišin Stevan, Bukvić Aleksandar, Valjavec Stjepan, Vasiljević Stevan dr., Veljković Veljko, Vidić Ješa dr., Vukićević Bogić dr., Gavrilović Branislav, Glavički Božidar, Gospodnetić Franjo, Grajić Pero, Grdić Vasilj, Gruber Franjo dr., Demetrović Juraj, Dervišić Dulaga, Dobrovoljac Milan J., Došen Mirko dr., Drljača Branko, Drmelj Alojzij, Duboković Juraj, Đorđević Vladimir, Đurić Mihailo, Elegović Ivo dr., Živković Isidor, Živković Negosim dr., Ivandekić-Ivković Mirko dr., Ilić Srđa Milan dr., Isaković Milivoje Đ., Jevtić Životije, Jevtić Mihailo R., Jeličić Boža C., Jovan Andrija, Jovanović Đoka, Katić Miloš, Klinc Anton, Knežević Stjepo dr., Kojić Dragutin dr., Kostić Milorad J. dr., Krejči Anton, Krstanić Risto, Krstić Milutin, Krstić Mihailo V., Kuntarić Ante dr., Kunjašić Joahim, Kurtović Šukrija, Lazarević Teodosije K., Lazarević Filip S. dr., Lončar Stanko, Lukić Živan dr. Makar Dako, Malanec Vlado dr., Markić Franjo, Marković Milenko dr., Marković Nikola, Mastrović Ante F., Maceković Matija, Metikoš Milan dr., Miletić Vladislav, Milutinović Milorad J., Mitrović Ljubomir M., Mozer Hans dr., Mohorić Ivan, Nikodijević Arandel D., Nikolić Branko dr., Nujić Petar dr., Njamcul Ranko dr., Ostojić Đuro dr., Paleček Ivan dr., Perić Matej dr., Petković Milan, Petrak Nikola, Petričić Živko dr., Pešić Milutin, Pištelić Slavko A. dr., Pogačnik Viktor, Popović Jeftimije, Popović Milan V., Praljak Nedeljko, Princip Jovo, Prša Šime dr., Radivojević Lazar J., Radić Ivan, Rajić Toša dr., Rako Janko dr., Rape Stane dr., Savković Ilija, Santo Gavro dr., Saračević Radenko, Selmanović Alija, Simić Milorad, Smiljanić Toma dr., Spindler Vjekoslav,

Srškić Milan dr., Stažić Josip, Stajković Nikola, Stanić Andra, Stevanović Živojin Ar., Stojković Milan D. dr., Strezović Krsta, Teodorović Vojislav, Tomić Jakov, Topalović Milan, Trifunović Ljubiša, Urek Ivan, Fizir Viktor Hristić Bora, Šarković Tihomir, Šumenković Ilija dr., Šurmin Đuro dr.

(Posle glasanja)

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Gospodo, izvolite čuti rezultat glasanja. Konačno je za ovaj zakonski predlog glasalo 182 narodnih poslanika i svi su glasali »za«. Prema tome je ovaj zakonski predlog primljen i konačno jednoglasno i biće na osnovu

čl. 64 Ustava upućen Senatu na dalji rad. (Pljeskanje).

Sa vašim pristankom ja ću današnju sednicu zaključiti. Kao dnevni red za narednu sednicu predlažem: Pretres izveštaja Odbora za proučavanje zakonskog predloga o međunarodnoj konvenciji o unificiranom meničnom zakonu.

Prima li Narodna skupština ovaj predloženi dnevni red? (Prima).

Narednu sednicu zakazujem za sutra u 11 časova pre podne sa primljenim dnevnim redom, a današnju sednicu zaključujem.

Sednica je zaključena u 12.10 časova.

P R I L O Ž I

MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA

Kraljevine Jugoslavije

Pov.Br. 14477/I

Beograd, 20 juna 1934 godine

GOSPODINU Dr. KOSTI KUMANUDIJU

Pretsedniku Narodne skupštine

BEOGRAD

Gospodine Pretsedniče,

U prilogu pod /1 čast nam je dostaviti Vam originalni Ukaz Njegovog Veličanstva Kralja od 20 juna 1934 godine, kojim smo ovlašćeni u smislu člana 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije da možemo podneti na rešenje Narodnom predstavništvu predlog zakona o dopunskom sporazumu uz prilog V ugovora o trgo-

vini i plovidbi zaključenog u Beogradu, 22 juna 1926 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Albanije, o pograničnom prometu u pogledu skadarskog tržišta, zaključenom i potpisanom u Beogradu, 5 maja 1934 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Albanije.

U prilogu pod /2 čast nam je dostaviti Vam deset primeraka predloga zakona sa obrazloženjem o gorepomenutom dopunskom sporazumu, s molbom da isti izvolite izneti pred Narodnu skupštinu.

Ministar trgovine i industrije,
Juraj Demetrović s. r.

Zastupnik
Ministra inostranih poslova
Ministar poljoprivrede,
Dr. Drag. Kojić s. r.

MI

ALEKSANDAR I

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra trgovine i industrije i Zastupnika Našeg Ministra inostranih poslova, Našeg Ministra poljoprivrede, a po saslušanju Našeg Ministarskog saveta rešili smo i rešavamo:

Ovlašćuje se naš Ministar trgovine i industrije i Zastupnik Našeg Ministra inostranih poslova, Naš Ministar poljoprivrede, da mogu na osnovu člana 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije, podneti Narodnom predstavništvu na rešavanje:

Predlog zakona o dopunskom sporazumu uz prilog V ugovora o trgovini i plovidbi zaključenog u Beogradu, 22 juna 1926 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Albanije, o pograničnom prometu u pogledu skadarskog tržišta, zaključenom i potpisanom u Beogradu, 5 maja 1934 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Albanije.

Naš Ministar trgovine i industrije i Zastupnik Našeg Ministra inostranih poslova, Naš Ministar poljoprivrede, neka izvrše ovaj Ukaz.

20 juna 1934 godine
u Beogradu.

ALEKSANDAR s. r.

Ministar trgovine i industrije,
Juraj Demetrović s. r.

Zastupnik Ministra inostranih poslova
Ministar poljoprivrede
Dr. Drag. S. Kojić, s. r.

MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA
Kraljevine Jugoslavije
Pov.Br. 14386/I

Beograd, 27 juna 1934 god.

GOSPODINU Dr. KOSTI KUMANUDIJU
Pretsedniku Narodne skupštine

BEOGRAD

Gospodine Predsedniče,

U prilogu pod ./1 čast nam je dostaviti Vam originalni Ukaz Njegovog Veličanstva Kralja od 27 juna 1934 godine, kojim smo ovlašćeni u smislu člana 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije da možemo podneti na rešavanje Narodnom predstavništvu predlog zakona

o ugovoru o trgovini i plovidbi, sa priložima koji čine njegov sastavni deo, zaključenom i potpisanom u Beogradu, 24 maja 1934 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Bugarske.

U prilogu pod ./2 čast nam je dostaviti Vam deset primeraka gore pomenutog predloga zakona sa obrazloženjem, s molbom da isti izvolite izneti na rešavanje pred Narodnu skupštinu.

Izvolite primiti, Gospodine Predsedniče, i ovom prilikom uverenje o našem osobitom poštovanju.

Ministar trgovine i industrije,

Juraj Demetrović s. r.

Ministar inostranih poslova,

B. D. Jevtić s. r.

(Zakon štampan u »Službenim novinama« za 1934 g.).

MI

ALEKSANDAR I

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra trgovine i industrije i Našeg Ministra inostranih poslova, a po saslušanju Našeg Ministarskog saveta, rešili smo i rešavamo:

Ovlašćuje se Naš Ministar trgovine i industrije i Naš Ministar inostranih poslova, da mogu na osnovu člana 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije, podneti Narodnom predstavništvu na rešavanje:

Predlog zakona o ugovoru o trgovini i plovidbi, sa priložima koji čine njegov sastavni deo, zaključenom i potpisanom u Beogradu, 24 maja 1934 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Bugarske.

Naš Ministar trgovine i industrije i Naš Ministar inostranih poslova neka izvrše ovaj Ukaz.

27 juna 1934 godine
u Beogradu.

Ministar trgovine i industrije,
Juraj Demetrović s. r.

ALEKSANDAR s. r.

Ministar inostranih poslova,
B. D. Jevtić s. r.

MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA
Kraljevine Jugoslavije
Pov.Br. 14544/I

Beograd, 23 juna 1934 god.

GOSPODINU Dr. KOSTI KUMANUDIJU
Pretsedniku Narodne skupštine
BEOGRAD

Gospodine Predsedniče,

U prilogu pod ./1 čast mi je dostaviti Vam originalni Ukaz Njegovog Veličanstva Kralja od 17 juna 1934 godine, kojim sam ovlašćen, u smislu čl. 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije, da mogu podneti na rešenje Narodnom predstavništvu predlog zakona o

konsularnom ugovoru sa zaključnim protokolom zaključenom i potpisanom u Beogradu 1 maja 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Nemačke.

U prilogu pod ./2 čast mi je dostaviti Vam deset primeraka gore pomenutog predloga zakona sa obrazloženjem, s molbom da isti izvolite izneti na rešenje pred Narodnu skupštinu.

Izvolite primiti, Gospodine Predsedniče, i ovom prilikom uverenje mog osobitog poštovanja.

Ministar inostranih poslova,
B. D. Jevtić s. r.

(Zakon štampan u »Službenim novinama« za 1934 g.).

MI

ALEKSANDAR I

po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra inostranih poslova, a po saslušanju Našeg Ministarskog saveta, rešili smo i rešavamo:

Ovlašćuje se Naš Ministar inostranih poslova da može, na osnovu člana 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije, podneti Narodnom predstavništvu na rešenje:

Predlog zakona o konsularnom ugovoru sa Beogradu 1 maja 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Nemačke. Naš Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.

17 juna 1934 godine
u Beogradu.

Ministar inostranih poslova
B. D. Jevtić s. r.

ALEKSANDAR s. r.

NARODNA SKUPŠTINA
Kraljevine Jugoslavije
Finansijski odbor
Br. 1355
27 juna 1934 god.
Beograd

NARODNOJ SKUPŠTINI

Finansijski odbor Narodne skupštine na svojoj sednici od 27 juna ov. godine usvojio je upućeni mu predlog zakona o državnom pravobranioštvu sa sledećim izmenama i dopunama:

U § 5 u poslednjem redu mesto reči »koje odobrava Narodno predstavništvo« stavljaju se reči »koji se odobravaju zakonom«.

U § 11 posle reči »bio« umeće se reč »teritorijalno«.

U § 14 dodaju se dva nova stava koja glase:

»Ako Državni pravobranilac ipak nade da vodenju spora nema mesta, dostaviće predmet sa obrazloženim mišljenjem Vrhovnom državnom pravobraniošću na odluku.

Ako je vrednost spora do 1.000.— dinara odluku o nevodenju spora donosi sam Državni pravobranilac«.

§ 16 menja se i glasi: »Dosadašnji propisi pojedinih zakona, po kojima su pojedina nadležstva i ustanove mogle voditi sporove u ime Države, ostaju i dalje na snazi«.

U § 19 u drugom redu posle reči »Države« stavljaju se reči »do 1.000.— dinara«, a reči »i to« u istom redu brišu se. U četvrtom redu posle reči »sume« umeću se reči »do 1.000.000.— dinara«, a na kraju prvog stava mesto tačke stavlja se zapeta i do-

daju reči »a za veće iznose po odobrenju Ministarskog saveta«.

U § 20 menja se drugi stav i glasi: »Ako je vrednost spora do 1.000.— dinara, Državni pravobranilac može odustati od upotrebe pravnog sretstva. U sporovima do 30.000.— dinara za neupotrebu pravnog sretstva potrebno je odobrenje Vrhovnog državnog pravobraniošća. U sporovima do 1.000.000.— dinara potrebno je odobrenje Ministra finansija, a preko ove sume i saglasnost Ministarskog saveta«.

U § 25 mesto reči »pravobranioštva« stavlja se reč »pravobranioštava«.

U § 34 u trećem redu mesto reči »godinu dana« stavljaju se reči »dve godine«.

§ 47 menja se i glasi: »Ostalo osoblje pravobranioštva mora ispunjavati uslove, koji se za odgovarajuća zvanja traže po Zakonu o činovnicima«.

§ 48 briše se.

§ 49 postaje 48, § 50 postaje 49, § 51 postaje 50, § 52 postaje 51, § 53 postaje 52, § 54 postaje 53, § 55 postaje 54, i § 56 postaje 55.

Finansijskom odboru čast je umoliti Narodnu skupštinu da izvoli usvojiti gornji izveštaj.

Za izvestioca je određen g. Nikola Sokolović.

Za sekretara,
Dobra Jovičić, s. r.

Prešednik
Finansijskog odbora,
Dr. Ninko Perić, s. r.

Članovi:

S. Ćirić, s. r., B. Kujundžić, s. r. Lovro Pečavar, s. r., dr. Viktor Ružić, s. r., dr. Miloslav Stojadinović, s. r., Oto Gavrilović, s. r., Nikola Sokolović, s. r., dr. Tode Novaković, s. r., Boža Jeličić, s. r., Milan Dobrović, s. r.

INTERPELACIJA

Dr. Milana Metikoša, narodnog poslanika na Ministra finansija o neisplaćivanju penzija starcima penzionerima ni do konca u mesecu u Zagrebu.

Gospodine Ministre,

Državni penzioneri Savske banovine žale se već više od godinu dana što ne primaju uredno svoje penzijske prinadležnosti. Trgovci im ne daju potrebne živežne namirnice na veresiju a kućevlasnici ih šikaniraju jer se ne plaćaju stanarine pravovremeno, a seljaci i seljanke mlekarice uzuravaju se što ne primaju na vreme novac za svoje seljačke proizvode koje kreditiraju državnim penzionerima. Kada se uvaži da je velika većina penzionera u visokim godinama starosti, ovo neredovno primanje penzijskih prinadležnosti izaziva opravdano nerazpoloženje u porodicama interesenata, a isto tako stvara

teško raspoloženje u širokim narodnim redovima, jer se to dešava samo penzionermia Zagreba i Savske banovine.

Pošto je potrebno da se znadu razlozi zašto baš penzioneri iz Zagreba, Savske banovine, dolaze na poslednje mesto kod isplate penzijskih prinadležnosti, a da se može dati obrazloženje na tolike žalbe koje nam stižu, to Vas molim da mi izvolite u Narodnoj skupštini usmeno odgovorite:

1 — Je li Vam poznato da penzioneri iz Zagreba i Savske banovine nisu još do danas primili penzijske prinadležnosti za mesec juni 1934 i da su im mnogima otkazali celi kredit trgovci i seljaci za daljnje kreditiranje živežnih namirnica?

2 — Je li Vam poznato da su u pitanju u velikoj većini najbedniji oslabeli starci, koji pate u teškim prilikama, te jeste li voljni objasniti razloge zašto su na posljednjem mestu za isplatu penzijskih prinadležnosti baš penzioneri Zagreba i Savske banovine; te što kanite učiniti da se i u tom pitanju jednom stane na načelo jednakosti i ravnopravnosti?

Izvolite, Gospodine Ministre, primiti uverenje o mom osobitom poštovanju.

Beograd, 27 juna 1934 g.

Dr. Milan Metikoš s. r.
narodni poslanik

I N T E R P E L A C I J A

Nikole Preke i drugova, narodnih poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o protuzakonitom delovanju sreskog načelnika u Tomislavgradu dr. Klementa Rokova.

Gospodine Ministre!

Sreski načelnik u Tomislavgradu dr. Klement Rokov poznat je našoj javnosti osobito sjevernoj Dalmaciji zbog njegovoga nezakonitoga djelovanja i proganjanja seljačkoga svijeta. Zbog toga njegova djelovanja bio je u kratko doba više puta premješten, pa bi čovek bio mislio, da će ga barem te blage kazne dozvati pameti, ali izgleda, da se on lako ne mjenja. Netom je došao u Tomislavgrad nastavio je on sa svojim starim metodama, tj. batinjanjem ljudi, tako je u novembru 1933 g. u svojoj kancelariji u srezu izšamarao i izudarao Peru Šiška pok. Pavla iz Vinice, Srez duvanjski; a dana 23. XII. 1933 g. isto tako izlemao Tomaša Zvonimira Ivanova iz Tomislavgrada.

Dana 2. V. 1934 g. u bašti Ilije Ančića, trgovca u Tomislavgradu radilo je 38 radnika. Pri odmoru ljudi su malo pjevali a među tim pjesmama bilo je i pjesama rodoljubnih koje ljudi u tome kraju od davnine pjevaju. Sreski načelnik preko svojih ljudi dao je tome čisto nevinome događaju sasvim drugi karakter izvrnuvši čitavi događaj tako, da je izbilo kao da se je pjevalo i vikalo protiv države što apsolutno ne odgovara istini; jer nitko od prisutnih svjedoka i ako su bili svi tučeni i zlostavljani nije to mogao da posvjedoči. Sreski načelnik mjesto da je dao objektivno stvar ispitati i donijeti presudu, bez ikakva razloga i bez ikakova dokaza dao je sve te ljude nemilosrdno isprebijati a iza toga ih dao osuditi i to nezakonito i preko onoga što on preko zakona može i to sve bez odgovorne moći eventualne žaoe koju su ljudi odmah najavili, tako da su svi odsjedili 30 dana zatvora i globu od 5.000 dinara na koju su također osudeni utjerati će brižljivi sreski načelnik što pre.

Tom prigodom bio je osuđen dr. Grgurić koji se je slučajno našao toga dana kod spomenutog Ilije Ančića na 30 dana zatvora, na globu od 5.000 dinara i na izgon od 3 godine iz Tomislavgrada.

Ilija Ančić osuđen je na 30 dana zatvora, na 5000 dinara globe i dvije godine izгона iz Tomislavgrada iako je on od davnih vremena nastanjen u Tomislavgradu, iako ima svoj posjed i svoju trgovinu u Tomislavgradu.

Stanka Marjanovića osudio je na 30 dana zatvora i 5.000 dinara globe; Stojana Zrnića Iline na 30 dana zatvora i 5.000 dinara globe; Mirka Tomaša na 30 dana zatvora i 5.000 dinara globe; Karla Rubića na 30 dana zatvora i 5.000 dinara globe. Svi su ovi rodom iz Tomislavgrada i ljudi mirni i neporočni.

Ovaj sreski načelnik izgleda kao da je došao da traži po srezu da kazni svakoga ko još nije kažnjen policajno i izgleda da tu zadaću hoće vrlo brzo da svrši. Njegova proganjanja i kazne nezapamćene su u ovome kraju. Pet hiljada dinara uz 30 dana zatvora prestavlja kaznu koja se može da udari za težak zločin a da se u nacionalnoj državi kažnjavaju ljudi zbog patriotskih pjesama ne znamo da li će viša vlast takovi postupak sreskoga načelnika nekažnjeno moći da trpi.

Gospodine Ministre, sreski načelnik u Tomislavgradu svojim postupkom izazivlje i upropašćuje narod pak će u interesu naroda i države biti da se ga egzemplarno kazni i konačno odstrani iz državne službe kao štetnog po javne interese.

Zbog toga slobodan sam, Gospodine Ministre, u ime moje i ime mojih drugova uložiti sledeću interpelaciju:

1 — Da li Vam je poznato, Gospodine Ministre, da je dr. Klement Rokov, sreski načelnik u Tomislavgradu u Primorskoj banovini zbog svojih nezakonitih čina i nepravilnoga rada u državnoj službi u sjevernoj Dalmaciji bio premješten?

2 — Da li Vam je poznato, Gospodine Ministre, da je sreski načelnik Klement Rokov dana 2. V. 1934 g. u Tomislavgradu dao nemilosrdno istući sve one seljake koje je u svojoj interpelaciji koju je dana 27-VI narodni poslanik sreza Tomislavgrada Jozo Batinić spomenuo a nadalje je drakonski i nepravedno dao osuditi dr. Grgurića, Iliju Ančića, Stanka Marjanovića, Stojana Zrna, Mirka Tomaša i Karla Rubića, svi iz Tomislavgrada, od kojih je prvu dvojicu dao nezakonito istjerati na više godina iz njihova boravišta.

3 — Ako Vam je sve ovo poznato, šta mislite, Gospodine Ministre, poduzeti, da se dr. Klement Rokov egzemplarno kazni za ovakova nedjela.

Gospodine Ministre, molim Vas da mi na ovu moju interpelaciju dadete odgovor u Narodnoj skupštini i to na jednoj od idućih sjednica.

Tražim za ovu moju interpelaciju prvenstvo i hitnost.

Primate, Gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje mog osobitog poštovanja.

Beograd, 27 juna 1934 g.

Narodni poslanici:
Nikola Preka, s. r. dr. Marko Kožul, s. r., Jozo Batinić, s. r. dr. Duro Leušić, s. r.

INTERPELACIJA

Dr. Nikole Kešeljevića, narodnog poslanika, na Ministra trgovine i industrije o prodaji nepokretnih imanja svojih dužnika od strane Hipotekarne banke i previsokoj kamatnoj stopi.

Gospodiné Ministre!

Državna hipotekarna banka vrši prodaje nepokretnih imanja svojim dužnicima i obično na tim prodajama kuće i imanja prodaju se u bescenje.

Kako su dugovi većinom od pre pet do deset godina, jer se u novije vreme sve manje dobivaju pozajmice od Hipotekarne banke, a naročito one dugoročne, to su vlasnici kuća i imanja dovedeni u bezizlazan položaj, jer je renta na imanja jako pala a kamata i visina dugova ostali isti, pa se u mnogo slučajeva došlo dotle, da celokupna renta po odbitku poreza i drugih fiskalnih opterećenja nije dovoljna da podmiri anuitete i procenat na dužnu sumu.

Kako je cilj Hipotekarne banke da ljudima olakša da očuvaju nepokretnine i dodu lako do sopstvene kuće, a ne da i ono što su ljudi imali zbog duga pripadne Hipotekarnoj banci, to molim Gospodina Ministra da mi odgovori:

Da li misli obustaviti prodaje nekretnina duž-

nicima Hipotekarne banke i da li misli što pre doneti zakonske odredbe po kojima bi se:

a) kamata Hipotekarnoj banci na uzajmljene sume snizila na pet do šest od sto;

b) izvršio otpis od pozajmljenih suma do logičnih suma — koje odgovaraju današnjoj ceni imanja i rentabilitetu i

v) uračunavanje dužnih anuiteta u glavnici i pretvaranje kratkoročnih zajmova u dugoročne?

U isto vreme molim Gospodina Ministra da do donošenja ovih odredaba i njihovog ozakonjenja obustavi prodaje nekretnina za račun Hipotekarne banke.

Kako je ovo pitanje od prvenstvenog značaja, to tražim, da se ove mere hitno preduzmu i tražim prvenstvo za ovu interpelaciju.

Beograd, 29 juna 1934 g.

Dr. Nikola Kešeljević, s. r.
narodni poslanik.

INTERPELACIJA

Svetislava Hodere, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o falsifikovanom izboru u Kamničkoj Bistrici Sreza kamničkog, Dravske banovine

Gospodine Ministre!

U nedelju na dan 24 juna obavljen je opštinski izbor za novu veliku opštinu Kamničku Bisticu Sreza kamničkog, Dravske banovine.

Izborni rezultat u opštini Kamničkoj Bistrici službeno je objavljen u ponedeljak 25 juna u deset časova pre podne s tim, da je lista vladine Jugoslovenske nacionalne stranke g. Janeza Pavlina dobila 311 glasova a lista predstavnika opozicije g. Jozefa Koširja 271.

Taj izborni rezultat je falsifikovan.

Predstavnik opozicione liste bio je trgovački pomoćnik g. Ivan Pirc iz Gorića a njegov zamenik mesarski pomoćnik g. Anton Koritnik iz Kranja. U samome početku izbora uklonjen je sa izbornog mesta i iz lokala g. Koritnik, zamenik predstavnika opozicione liste, te je na taj način od strane opozicije prisustvovao izborima samo g. Ivan Pirc. Predstavnik opozicione liste zahtevao je da mu se po zakonu dozvoli kontrola izbornog zapisnika, što mu izborno predstavnništvo nije dozvolilo napominjući mu, da će se izborni zapisnik po okončanju izbora moći lako pregledati.

G. Pirc, koji je celoga dana sedeo u izbornoj zgradi, tačno je ubeležavao sve glasove koji su do podne dati — a što je bilo lako, jer je glasanje javno — i utvrdio je: da je do podne lista Vladine Jugoslovenske nacionalne stranke dobila 95 glasova a opoziciona 214. Oko 4 časa pak po podne odnos glasova bio je sledeći: Nacionalna lista dobila je 142 a opoziciona 274 glasova.

Pri zaključku izbora oko 6 sati uveče imenovani predstavnik opozicione liste utvrdio je: da je Vladina lista Jugoslovenske nacionalne stranke dobila ukupno 176, a opoziciona lista g. Koširja tačno 312 glasova.

Predsednik izborne komisije g. Janko Kumar i perovoda izbornog zapisnika g. Fran Zevnik, učitelj u opštini Tuhinj, koji su i onemogućili predstavniku opozicione liste g. Pirca i njegovom zameniku g. Koritniku da prisustvuju izboru, pri zaključku izbora u istom izbornom lokalolu, zaključili su sami izborni zapisnik i pored toga što su predstavnici opozicije izrično zahtevali da mogu kontrolisati zaključivanje izbornog zapisnika, tražeći pri tom da se i njihovo nezakonito odstranjivanje i udaljenje mora uneti u zapisnik. Zbog ovog zahteva nastale su prepirke, ali pomenuta gospoda, predsednik Kumar i perovoda Zevnik ipak su opozicionim predstavnici osporili to pravo.

Pred izbornim lokalom bilo je sakupljeno mnogobrojno građanstvo koje je javno i glasno zahtevalo i tražilo, da se poštuju pravda i izborni zakon, pošto u toj mučnoj situaciji ni predsednik izborne komisije ni delovoda nisu mogli pred građanstvom opravdati svoj nezakoniti postupak, jer su se predstavnici opozicije određeno i tačno pozivali na zakonske odredbe Izbornog zakona.

Kada je građanstvo videlo kako se sa njima postupa, revoltiralo se je i počelo je pretiti ljudima, koji su bezobzirno gazili pozitivne zakonske odredbe. Predstavnici opozicije zahtevali su tada ponovo od predsednika izborne komisije da se izborni zapisnik pokaže i njima kao članovima, ali on ni na to njihovo traženje nije pristao. Pa ipak i pored ovakog držanja predsednika izborne komisije sam predstavnici vladine nacionalne liste g. Fran Gams, biv. predsednik mehinske opštine, izjavio je otvoreno: Da nacionalci u najsrećnijem slučaju mogu da dobiju samo jednog ili dva odbornika, što je i pravo i čime će pravda biti zadovoljena.

Predsednik izborne komisije videći se u nezgod-

nom položaju, te da bi umirio uzrujano građanstvo, i sam je najzad osobeno potvrdio predstavnicima opozicije da je za vladinu nacionalnu listu glasalo svega 176, a za listu g. Koširja 312 glasova.

Posle ovako date izjave članovi izborne komisije prikupili su se i popečatili sav izborni materijal i objavili su glasačima da će se definitivni izborni rezultat zvanično objaviti sutra izjutra oko 10 časova, naglašujući pri tom izrično, da kada budu završili konačno zapisnik da će i predstavnici opozicije sve spise i zapisnike moći pregledati i potvrditi. Građanstvo i glasači bili su zadovoljni ovakvim objavljenim rezultatom kao i postignutim uspehom, i svi su jednodušno pozdravili opozicione izabrane predstavnike sa g. Koširjem na čelu, a zatim su nastale uobičajene opšte manifestacije.

Ljubljansko „Jutro“, list vladine nacionalne stranke i biv. Ministra g. dr. Kramera, u svom večernjem nedeljnom izdanju od 11 sati uveče objavio je pobedu liste Nacionalne stranke pod naslovom: „Pobeda Jugoslovenske nacionalne stranke na opštinskom izboru u Kamničkoj Bistrici. Kamnička Bistrica 24 juni. U najlepšem redu i miru obavljani su danas opštinski izbori u Kamničkoj Bistrici. Bile su dve liste. Nosilac nacionalne liste bio je g. Pavlin

Janez, a opozicione g. Košir Josip. Od 710 pravnih glasača glasalo je 587 i to: za Jugoslovensku nacionalnu stranku 309 (15 odbornika), za opoziciju 278 (3 odbornika). Neka je svaka čast zavidnoj pobedi”.

Idućega dana oko 10 sati pre podne sastala se izborna komisija, kako je to od njene strane bilo objavljeno opoziciji, pa je tom prilikom saopšteno, da se izborni spisi prema telefonskom naređenju Banske uprave i upravna područja u Celju ne moraju i neće davati nam uvid. Zatim je odmah objavljen rezultat glasanja i izbora po kome je Vladina nacionalna stranka dobila 311 a opoziciona g. Koširja 271 glas.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da mi u Narodnoj skupštini usmeno odgovorite na ova pitanja:

1) Da li Vam je poznato kako su vršeni izbori u opštini Kamničkoj Bistrici, i

2) Šta nameravate da preduzmete protivu krivaca, koji su nezakonito radili prilikom tih izbora?

Izvolite primiti uverenje moga osobitog poštovanja.

Beograd, 30 juna 1934 g.

Svetislav Hodera, s. r.
narodni poslanik.

I N T E R P E L A C I J A

Dr. Ivana Lončarevića i drugova narodnih poslanika na Ministra saobraćaja o zloupotrebama g. Dušana Milosavljevića, direktora Savske direkcije pošta u Zagrebu u penziji.

Gospodine Ministre!

Prije kratkog vremena penzionirani direktor pošta u Zagrebu Dušan Milosavljević, za vrijeme svog službovanja, a na račun svojih potčinjenih i siromašnih službenika osnovao je u cilju materijalnog korišćenja i bogaćenja jedno ogromno vrelo prihoda, koje bi moglo poslužiti kao monstrum nedozvoljene spekulacije i iskorišćavanja položaja jednog visokog državnog funkcionera.

U mjesecu septembru 1932 godine osnovao je direktor Milosavljević kao vlasnik, urednik, izdavač i potpuno samostalni gospodar neku „Poštansko-telegrafsko-telefonsku i radio biblioteku“ — i pozvao cijelokupno poštansko osoblje na upis i pretplatu. — Nešto zbog teških ekonomskih prilika, nešto zbog toga što poštanska struka već raspolaže sa nekoliko stručnih časopisa i listova, gdje je veći dio osoblja već pretplaćen, a poglavito zbog toga što se je prozrela spekulativna namjera ovog poduzeća i što se nije imalo povjerenja u stručnu spremu g. Dušana Milosavljevića za jedan poduhvat ove vrste, osoblje, koje njemu nije bilo podređeno nije se ni odazvalo ovom pozivu, dok je osoblje povjerene mu direkcije listom postalo pretplatnikom ove biblioteke.

Pa zar se moglo drugo i očekivati, kad poziv za pretplatu upućuje direktor, a upis vrši njihov neposredni starješina — šef ureda? Svako je morao od svoje teške zarade dati svoj tribut od 10 dinara mjesečno, samo da bude pošteđen od progona i ostavljen na miru.

Ovim i ovakim radom i zloupotrebom svoga starješinskog položaja uspeo je direktor Milosavljević da prikupi dve hiljade pet stotina pretplatnika, obvezujući svakoga pismenom izjavom, koju je tiskao u naročitom formularu, da mu se od 1 januara 1933 godine odbija na državnoj kasi od redovitih

mjesečnih prinadležnosti po 10 dinara mjesečno, bez obzira na to, hoće li, kada i koliko knjiga primiti za uplaćeni i obustavljeni novac,

Na ovaj način do danas — za vreme od 18 mjeseci — g. Milosavljević je od pretplatnika primio oko 500 hiljada dinara a izdao svega tri sveske, čiji celokupni troškovi nikako ne prelaze sumu od 25.000 dinara po svesci ili ukupno 75.000 dinara.

Kako je g. Dušan Milosavljević u svome pozivu na upis i pretplatu obećao svojim službenicima izdavanje biblioteke, koja će biti sastavljena od 27 svezaka, a pošto je za 18 meseci tiskao i izdao samo tri sveske, znači, da će 27 svezaka izdati u roku od 13 i po godina, a za to vrijeme na ime pretplate primice 4.050.000 dinara, a u najboljem slučaju izdati 27 svezaka u vrijednosti od 665.000 dinara. — Iz ovoga računa proizlazi da će se uloženi kapital sa kamatnjakom, kamata na kamatu, za ovo prijeme dva puta kapitalizirati, a poštansko osoblje biti predmet jedne strahovite pljačke.

Može li se, Gospodine Ministre, zamisliti moderniji i koruptivniji način pljačke od ove, koja se i danas vrši nad Vašim siromašnim osobljem i to većim djelom nad nižim službenicima: služiteljima, dnevničarima i gotovo nepismenim telegrafskim nadničarima-radnicima, koji su se morali odazvati pozivu svoga šefa i postati pretplatnici svoga direktora?

Osim ovoga državna kasa je oštećena jednom neprocenjivom sumom, jer se obustave za ovu biblioteku vrše po glavnim spiskovima na državnoj kasi putem nekakve monstruoze „likvidacije“, koji je način ubiranja izmislio direktor Milosavljević u cilju izbjegavanja taksiranja formalnih riješenja o zabrani na plate i oporezovanje po zakonu.

Čvrsto sam bio uvjeren da će se Vašim dolaskom

i penzioniranjem direktora Milosavljevića prekinuti sa ovom modernom pljačkom, ali kako i danas Dušan Milosavljević, koristeći besplatnu kartu aktivnog direktora pošta, putuje u Zagreb i prijeti osoblju, da će se pomoću svojih veza u najskorijem vremenu vratiti na položaj direktora pošta u Zagreb, a možda i na veći položaj u Ministarstvo, to Vas, Gospodine Ministre, molim, da mi u Narodnoj skupštini odgovorite:

1 — Da li ste upoznati sa izlaženjem ove biblioteke, i načinom na koji je upis i pretplata vršena i da li Vam je poznata stručna vrijednost ove biblioteke, koja se po ocjeni stručnjaka sastoji iz pretiskivanja službenih pravilnika i prijevoda sumnjive vrednosti.

2 — Da li Vam je poznato da je državna kasa oštećena znatnom sumom zbog netaksiranih zabrana na platu i hoćete li odrediti jednu komisiju činovnika Vašeg Ministarstva i Ministarstva finansija, koja će utvrditi veličinu štete nanešenu ovim radom državnoj kasi.

3 — Hoćete li odrediti iz Vašeg resora jednu komisiju koja će povestn svestranu i objektivnu istragu protiv Dušana Milosavljevića i njegovih pomagača u ovom poslu Braće Dušana i Milana Janjatovića, šefova ostsjeka u Direkciji pošta u Zagrebu, kao i protiv svih onih, koji su svojim radom pomogli da se osoblje na ovaj način pljačka.

4 — Da li je i koliko poštanski erar naplatio taksa za ekspediciju izdanja ove biblioteke ili je ista vršena besplatno u službenim paketima.

5 — Šta mislite poduzeti, da se osoblje još odmah zaštiti od prijetnja i ove besprimjerne pljačke.

Beograd, 29 juna 1934 g.

Narodni poslanici:

Dr. Ivan Lončarević, s. r., Dr. Franjo Gruber, s. r., Lovro Knežević, s. r., Stjepan Valjavec, s. r., Dr. Nikola Nikić, s. r.

INTERPELACIJA

Dr. Ivana Lončarevića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o depolitizaciji šefa policije u Bjelovaru Franje Gregureka.

Gospodine Ministre!

Dana 17-VI o. g. održana je u Bjelovaru skupština Jugoslovenske nacionalne stranke. Kako je narod u Bjelovaru i okolici protiv nje, što mu je po zakonu i dopušteno, — nije skoro niko na poziv gradskog načelstva svoju kuću zastavom u znak slavlja i pristajanja uz tu stranku okitio.

Da se ne bi pred Ministrom g. Jurajem Demetrovićem, senatorima i narodnim poslanicima Jugoslovenske nacionalne stranke ovako i suviše jasno neprijateljstvo bjelovarskih građana manifestovalo — naredio je šef mesne policije u Bjelovaru Franjo Gregurek, da bjelovarski građani svoje kuće u znak radosti, što im dolazi g. Juraj Demetrović sa drugovima moraju zastavama okititi, što je Gradska policija prijeteci se građanima od kuće do kuće obznajivala i izvršivala.

Kako je ovakav postupak bjelovarskog šefa policije očito protiv zakona, u ime ogromne većine slobodnih bjelovarskih građana protestujemo i tražimo, da nam na ovu interpelaciju u Narodnoj skupštini hitno i prvenstveno odgovorite:

1 — Da li Vam je poznato da je čl. 118 Zakona o unutrašnjoj upravi od 19-VI 1929 godine najstrožije i pod pretnjom uklanjanja iz službe policijskim i

upravnim organima ispoljavanje partijske pripadnosti, te partijsko djelovanje i isticanje ma u kom vidu zabranjeno, koji je propis i Zakonom o činovnicima od 31-III-1931 godine na snazi zadržan?

2 — Da li Vam je međutim poznato da je šef policije u Bjelovaru Franjo Gregurek, usuprot ovog jasnog zakonskog propisa, svoje partijsko pripadanje Jugoslovenskoj nacionalnoj stranci na taj način ispoljio, da je za skupštinu Jugoslovenske nacionalne stranke u Bjelovaru, na koju je došlo sa znatiželjnicima svega nešto oko 1000 ljudi, a ne 15.000 kako su to „Zagrebačke Novosti“ od 18-VI ove godine javile — naredio, da svi bjelovarski građani moraju svoje kuće u znak radosti, što su još uopće živi i na slobodi, kad nijesu pristaše JNS, okititi?

3 — Kad Vam je sve sad ovo poznato, da li ste voljni šefa policije u Bjelovaru, Franju Gregureka, disciplinski optužiti i po Zakonu o unutrašnjoj upravi kao nepodesnog iz državne službe ukloniti i za uvek depolitizirati?

Beograd, 2 jula 1934 g.

Narodni poslanici:

Dr. Ivan Lončarević, s. r., Dr. Nikola Nikić, s. r.

INTERPELACIJA

Dr. Ivana Lončarevića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra unutrašnjih djela o žandarmskim ekscesima na proštenju u selu Cigleni, srez Bjelovar.

Gospodine Ministre!

Dana 13-VI o. g. bilo je na Antunovo crkveno proštenje u Cigleni, srez Bjelovar. Kako je žandarmerijska patrola pod vodstvom podnarednika Trkulje Jove zatekla Ivana Gabaja, strojara iz Severina, na nepropisnoj vožnji i pristala, da joj plati piti da ga po dužnosti ne prijavi, to su ovi žandarmi, popivši 80 čaša piva, došli u Ciglenu na proštenje već sasvim pijani.

Nije nikako čudo, da je uredovanje ovako pijanih žandarma Trkulje i drugova izrodilo pred narodom upravo sablazan i sramotu.

Kad su naimе seoski momci po običaju počeli na proštenju pjevati, i uz pratnju tamburaša zapjevali pjesmu „Nema junaka kao što je Jelačić ban“ — uzrujali su se bezrazložno pijani žandarmi i hteli pod svaku cijenu tamburaše i pjevače uapsiti. Kako su spram naroda bili nemoćni, a svoju samovolju ipak

htjeli izvršiti, alarmovali su žandarme čak iz Bjelovara, koji su Trkulju i drugove poapsili i na najgore načine pretukli 15 osoba, a zatim ih još neistinито zbog krivičnih djela, tobože na štetu Nj. V. Kralja i države počinjenih, optužili.

Kako stotine očevidaca mogu savjesno posvjedočiti, da uapšeni nijesu u Cigleni na proštenju nikakva krivična djela spram Nj. V. Kralja i države učinili, da su naprotiv pijani žandarmi svojom samovoljom narodno i crkveno veselje u Cigleni pokvarili, uzbunu napravili te incident skrivili, tražimo, da nam na ovu interpelaciju u Narodnoj skupštini hitno i prvenstveno odgovorite:

1 — Da li Vam je poznato, da su žandarmerijski podnarednik Trkulja Jovo sa drugovima na proštenju u selu Cigleni totalno pijani vršili dužnost, bezrazložno apsili i tukli mirne žitelje, te izazvali toliko incident, da se čitava bjelovarska okolica uzbunila?

2 — Kad Vam je sad to sve poznato, da li ste voljni hitno odrediti objektivnu istragu, sve žandarme egzemplarno kazniti i iz žandarmerije za uvek odstraniti, kako se ovakvi slučajevi nikad više ne bi u Bjelovaru i okolici ponovili?

Beograd, 2 jula 1934 g.

Narodni poslanici:

Dr. Ivan Lončarević, s. r., Dr. Nikola Nikić, s. r.

Faint, illegible text in the top left corner, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text in the top right corner, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text centered below the top left section.

Faint, illegible text centered below the top right section.